

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

552

שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פורים תשפ"ב

לקיים את איגרת הפורים הזאת

מכתב מיוחד שכתב רבינו שליט"א בכתב ידו על ההנהגה הראויה בימי הפורים

י. גרשון אדלשטיין
ראב"ד 17, בני ברק

בס"ד, אדר ב' תשפ"ב

לאחי ורעי בני התורה וכל אחינו בני ישראל נ"י ברוכים תהיו.

בימי מרדכי ואסתר נעשו נסים לישראל, וע"ז קבעו לדורות את דיני הפורים, למשתה ושמחה, ושאר מצוות היום.

אמנם ראוי לנו לדעת ולהשיב אל לבנו, כי אין שום היתר של ביטול תורה בימים אלו, אדרבה ימי הפורים הם זמן הראוי לחיזוק בעסק התורה, וכבר אמרו חז"ל (מגילה ט"ז ע"ב) ליהודים היתה אורה – אורה זו תורה, והיום הזה מסוגל לזכות לעסק התורה באהבה, כמו שהיה בימים ההם.

וזכינו בס"ד בשנים האחרונות, שבהרבה מקומות של תורה, נוהגים בימי הפורים כדת של תורה, ומרבים בעסק התורה, מהם יראו וכן יעשו. ואשרי חלקם של כל המתחזקים בזה, שבוזה זוכים להצלחה בתורה כל השנה כולה.

עוד צריך לדעת, כי ימי הפורים נתקנו להרבות אהבה ואחוה, ומשלוח מנות איש לרעהו, על כן יש לזהר בימים אלו ביותר בהנהגה שבין אדם לחברו, וחלילה לא לגרום חלישות הדעת למישהו, וכבר היו מעשים ידועים שאלו שלא נזהרו בזה, נענשו אח"כ בעונשים גדולים מאד, ר"ל.

יהי רצון שביזכות לימוד התורה, וההנהגה במידות טובות, בימים מסוגלים אלו, נזכה אנחנו וכל בית ישראל, לישועות ונחמות, כמו שזכו אבותינו בימים ההם בזמן הזה.

י. גרשון אדלשטיין

בס"ד ג"א מצטרף וכבר אחז"ל בירו' סוף ברכות אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מה' מאד עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם, בזמני רפיון יכולים לזכות הרבה

חיים קניבסקי

בס"ד י. גרשון אדלשטיין
אחי ורעי בני התורה וכל אחינו בני ישראל נ"י ברוכים תהיו.
בימי מרדכי ואסתר נעשו נסים לישראל, וע"ז קבעו לדורות את דיני הפורים, למשתה ושמחה, ושאר מצוות היום.
אמנם ראוי לנו לדעת ולהשיב אל לבנו, כי אין שום היתר של ביטול תורה בימים אלו, אדרבה ימי הפורים הם זמן הראוי לחיזוק בעסק התורה, וכבר אמרו חז"ל (מגילה ט"ז ע"ב) ליהודים היתה אורה – אורה זו תורה, והיום הזה מסוגל לזכות לעסק התורה באהבה, כמו שהיה בימים ההם.
וזכינו בס"ד בשנים האחרונות, שבהרבה מקומות של תורה, נוהגים בימי הפורים כדת של תורה, ומרבים בעסק התורה, מהם יראו וכן יעשו. ואשרי חלקם של כל המתחזקים בזה, שבוזה זוכים להצלחה בתורה כל השנה כולה.
עוד צריך לדעת, כי ימי הפורים נתקנו להרבות אהבה ואחוה, ומשלוח מנות איש לרעהו, על כן יש לזהר בימים אלו ביותר בהנהגה שבין אדם לחברו, וחלילה לא לגרום חלישות הדעת למישהו, וכבר היו מעשים ידועים שאלו שלא נזהרו בזה, נענשו אח"כ בעונשים גדולים מאד, ר"ל.
יהי רצון שביזכות לימוד התורה, וההנהגה במידות טובות, בימים מסוגלים אלו, נזכה אנחנו וכל בית ישראל, לישועות ונחמות, כמו שזכו אבותינו בימים ההם בזמן הזה.

י. גרשון אדלשטיין
אחי ורעי בני התורה וכל אחינו בני ישראל נ"י ברוכים תהיו.
בימי מרדכי ואסתר נעשו נסים לישראל, וע"ז קבעו לדורות את דיני הפורים, למשתה ושמחה, ושאר מצוות היום.
אמנם ראוי לנו לדעת ולהשיב אל לבנו, כי אין שום היתר של ביטול תורה בימים אלו, אדרבה ימי הפורים הם זמן הראוי לחיזוק בעסק התורה, וכבר אמרו חז"ל (מגילה ט"ז ע"ב) ליהודים היתה אורה – אורה זו תורה, והיום הזה מסוגל לזכות לעסק התורה באהבה, כמו שהיה בימים ההם.
וזכינו בס"ד בשנים האחרונות, שבהרבה מקומות של תורה, נוהגים בימי הפורים כדת של תורה, ומרבים בעסק התורה, מהם יראו וכן יעשו. ואשרי חלקם של כל המתחזקים בזה, שבוזה זוכים להצלחה בתורה כל השנה כולה.
עוד צריך לדעת, כי ימי הפורים נתקנו להרבות אהבה ואחוה, ומשלוח מנות איש לרעהו, על כן יש לזהר בימים אלו ביותר בהנהגה שבין אדם לחברו, וחלילה לא לגרום חלישות הדעת למישהו, וכבר היו מעשים ידועים שאלו שלא נזהרו בזה, נענשו אח"כ בעונשים גדולים מאד, ר"ל.
יהי רצון שביזכות לימוד התורה, וההנהגה במידות טובות, בימים מסוגלים אלו, נזכה אנחנו וכל בית ישראל, לישועות ונחמות, כמו שזכו אבותינו בימים ההם בזמן הזה.

להשגיח על הילדים בפורים

ברצוני להזכיר דבר הנוגע לימי הפורים הקרבים. שמעתי מאנשי חינוך כי יכול להיות ילד שכל השנה מקבל חינוך רציני עם אהבת תורה ויראת שמים וכל המעלות, ובפורים כשהוא יוצא לרחוב הוא עלול להפסיד את הכל, כי בפריקת עול וקלות ראש מאבדים את הכל, וכל ההשפעה עלולה לרדת חס ושלום. לכן חשוב מאד להשגיח על הילדים בפורים שלא תהיה פריקת עול, ואמנם קצת קשה להשגיח על זה, אבל אין ברירה.

ויש לעורר ולחנך את הילדים, שפורים הוא גם כן זמן שצריכים ללמוד בו, ואין היתר לביטול תורה בפורים. גם הילדים צריכים לדעת שיש איסור ביטול תורה. ואמנם הלימוד עצמו צריך להיות עם הנאה, עם מתיקות והתעניינות, אך יחד עם זה צריך שידעו שיש איסור ביטול תורה! כל השנה וגם בפורים, ובשביל כך חשובה מאד הדוגמא האישית, שיראו בבית שאין ביטול תורה והאבא יושב ולומד ונזהר מביטול תורה.

(מדברי רבינו שליט"א בכינוס מנהלי התת"ם במעונו, ערב פורים תשע"ט)

לקיים את ימי הפורים האלה / לקט משיחות רבינו שליט"א לימי הפורים

קבלת התורה מאהבה

פורים הוא זמן קבלת התורה מאהבה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח, א) הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קיימו וקיבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר, מפני שקודם בהר סיני כפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, והיינו כמו שביאר המהר"ל שזו הייתה כפייה שכלית, שהבינו שהתורה היא החיים, והאפשר הכי גדול בעולם זה התורה.

אבל בפורים קיבלו את התורה מאהבה, כמו אמא שמאכילה את בנה בלי שום חשבונות, וכוונתה רק להנאת הבן, והיא נהנית כשהוא נהנה, כך ישראל בימי אחשוורוש קיבלו התורה מאהבת הקב"ה בלי שום חשבונות, וגם לא לשם עולם הבא, רק לעשות נחת רוח ליוצרים.

וכתוב בספרים כי בכל שנה חוזרת ההשפעה שהייתה באותו הזמן, ובימי הפורים שזכו לדרגה של קבלת התורה מאהבה, זהו זמן שמסוגל לתורה מאהבה, ומי שמתחזק בתורה בפורים זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת להצלחה בתורה, והתורה משנה את כל מהות האדם.

ויש בזה עוד זכות גדולה מאד, כי בימים אלו יש רפיון מן התורה, וכל מי שמתחזק ולומד בהם ממלא את החסר במקום אלו שאינם לומדים, וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות ט, ה) "אם ראית את הבריות שנתיאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם".

לכן באמת יש הרבה שמתחזקים בלימוד התורה בימי הפורים, ולומדים בהתמדה גדולה מאד, מפני שזהו זמן שמסוגל להצלחה בתורה ולזכות לקבלת התורה מאהבה, וגם מקבלים שכר כנגד כולם.

ההנהגה הראויה בפורים

יש כאלה שבפורים מרגישים כאילו שאין חיוב של התמדה בתורה, ומרגישים קצת חוסר שעבוד בפורים, כך טבע העולם, וסיפר לי אדם אחד על עצמו שכל השנים למד טוב מאד והצליח בלימודו, עד לשנה אחת שעסק בקלות ראש בפורים, ומאז חלה אצלו ירידה, והוא אמנם ממשיך ללמוד, אבל לא באותה ההצלחה כפי שהיה פעם, ויש לו ירידה בהצלחה בתורה, מידה כנגד מידה, כיון שהיה זלזול בתורה, נענש בירידת האיכות בהצלחה בתורה, ולהיפך אם מחשיבים תורה זוכים מידה כנגד מידה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה. זה הכלל.

ויש עוד ענין בפורים, צורת ההנהגה בין אדם לחברו, איך להתייחס לכל אחד, יש כאלה שיש להם קפיצה על מישור, וחושבים שבפורים יוכלו לזלזל בו, ופעמים שעושים כן על ידי איזה בדיחה שיש בה דברי זלזול ופגיעה. וכבר סיפרתי מעשה שהיה באחד שאמר פעם בדיחה בפורים, בתוך חוג קטן של אנשים, יתכן שלא היו אפילו עשרה שומעים, והייתה בדיחה קצרה מאד, אולי שש מילים, אך היה בה זלזול בכבוד תלמידי חכמים, ואחר כך נענש מידה כנגד מידה באותו הענין שדיבר עליו. ועוד מעשה היה באחד שעשה 'עיתון קיר' בפורים, וכתב ביקורת על מישור שהייתה לו קפיצה עליו, ונענש אחר כך בצורה משונה ולא טבעית.

זה מה שהיה עם אלו שהתירו לעצמם לפגוע בין אדם לחברו בפורים, ונקווה שלא יהיו שוב דברים כאלה, אדרבה פורים הוא זמן של משלוח מנות איש לרעהו, להרבות באהבה אחווה שלום ורעות בין אדם לחברו, שתהיה אהבת הבריות, ואהבת לרעך כמוך. זהו מה שאפשר לזכות, ומאידך חס ושלום מה שאפשר להפסיד בפורים.

כל הפושט יד נותנים לו

פורים הוא זמן מסוגל שאפשר לזכות בו הרבה מאד, אם מקיימים את ימי הפורים כהלכתם ועוסקים בתורה כמו שצריך, וידוע כי אלו שעוסקים בתורה בפורים זוכים לישועות! ויש הרבה עובדות וסיפורים על זה שאנשים שהיו זקוקים לישועה, ואף לא העלו בדעתם שתהיה להם ישועה, בימי הפורים באה הישועה, על ידי עסק התורה בפורים.

ויש עוד ענין נוסף, שהרי בפורים נאמר "כל הפושט יד ליטול נותנים לו", ובפשוטו הכוונה לענין צדקה, וכפי שנפסק להלכה בשולחן ערוך (או"ח תרצד, ג) שמי שמבקש נדבה בפורים אין בודקים אחריו אם הוא עני או עשיר, ונותנים לו. אמנם יש בזה גם רמז שבפורים יש שפושט יד להקב"ה, ומבקש סייעתא דשמיא, על הדברים הצריכים סייעתא דשמיא, תפילות, מתקבלת ואין בודקים אחריו. נמצא שימי הפורים הם ימים המסוגלים, ומלבד עסק התורה בפורים שזוכים על ידו לישועות, גם התפילה בפורים מתקבלת יותר מכל השנה, ובזכות התפילה זוכים לישועות.

חמדת הממון

יש עוד דבר שנוגע לפורים, ענין חמדת הממון, שיש בחורים שמקבלים מלגה כספית עבור הלימוד בפורים, שעל ידי זה ילמדו בהתמדה, והנה מי שיודע בעצמו שאם לא יקבל מלגה לא ילמד, אין ברירה, ומוכרח לקחת את המלגה, שזה יותר טוב מאשר שלא ילמד כלל, אבל מי שיכול ללמוד בלי כסף ואינו צריך לזה, ודאי עדיף ללמוד בלי תמורה.

ונשאלתי פעם מבחור צעיר שלמד וקיבל מלגה, מה יעשה עכשיו עם הכסף, לאחר שכבר למד וקיבל את המלגה, ואמרתי לו שייתן לצדקה, כי מה הוא צריך לזה, הרי הוא בחור צעיר שיש לו מה לאכול ויש לו מה ללבוש, ואין עליו עול בשר ודם, ומדוע צריך שיהיה ברשותו כסף, הרי זו חמדת הממון, ועדיף לתת את הכסף לצדקה.

וידוע שמי שעושה מצוות בשביל רווח ממון, הסוף הוא לא טוב, אם כל הסיבה שהוא עושה את המצוה זה רק בשביל רווח הממון, אינו מרוויח אלא מפסיד בזה, שהוא מוכר את העולם הבא בעד בצע כסף, ומחליף את העולם הבא בעולם הזה, ומי שאוהב ומחשיב עולם הזה אינו מחשיב את העולם הבא, כמו שכתב החובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג) "כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש כן לא יתחבר בלב המאמין אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא ואמרו העולם הזה והעולם הבא כשתי צרות כאשר תרצה האחת מהן תקצוף השנית".

חייב איניש לבסומי

מה שאמרו (מגילה ז, ב) חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו', הנה באמת אנשים בעלי מדרגה כמו רבי ישראל סלנטר, אחרי שהיו שותים קצת משוה, ויכנסו יין יצא סודי (עירובין סח, א), היו מתחילים לדבר דברים עמוקים בסודות התורה מתוך שכרותם, מה שבמשך כל השנה הסתירו והצניעו את מעלותיהם, בפורים זה תגלה, מתוך השכרות תגלתה פנימיותם, שהייתה פנימיות מושלמת מאד.

אבל סתם אדם כששותה בדרך כלל רואים עליו את כל החסרונות שיש לו, ואחר כך הוא שוכח ואינו זוכר מה שדיבר מתוך שכרותו, אבל כל החסרונות מתגלים, וכולם רואים מה שהוא מסתיר בתוך תוכו. זהו הענין של שתייה בפורים בשבילנו שאנו אנשים פשוטים.

גם לא ראינו לגדולי הדור שהיו משתכרים בפורים, לא אצל החזון איש, ולא אצל הבריסקער רב, ולא אצל הרב שך, לא חזין לרבנן קשישיא דעבדי הכי (ענין ברכות ל, א), ואמנם בפורים היו בשמחה יתירה, אבל שמחה של מצוה, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות יום טוב "שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל", וכמו שכתוב עבדו את השם בשמחה, שהשמחה נותנת כוח לעבודת השם, והעבודה היא יותר בשלמות על ידי השמחה.

ולמעשה הדרך לקיים עד דלא ידע היא לשתות קצת יותר מן הרגיל כדי להירדם ולישון, ומקיימים עד דלא ידע בשינה, כמו שכתב הרמב"ם בשם יש אומרים (או"ח תרצה, ב) "שאין צריך להשתכר כל כך אלא ישתה יותר מלימודו וישן ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי", ובמשנה ברורה שם כתב שכן ראוי לעשות.

אבל שכרות ממש, שנכנסים לבלבול הדעת, כמו שוטה שמדבר שטויות, לא זו המצוה של משתה בפורים. ועל פי רוב אלו שהיו שותים, אחר כך מתחרטים, אמנם יש יוצאים מן הכלל שלא מתחרטים, אבל בדרך כלל מי שהוא בר דעת מתחרט, ומצטער על מה שדיבר בשכרותו.

מסכת פורים

יש 'מסכת פורים' שכתוב שם דברי ליצנות בלשון ארמית עם שמות של 'נתנים' ואומרים 'כמו בש"ס, ודאי שדבר זה אין רוח חכמים נוחה הימנו, כי לתת שם של 'מסכת' לדברי ליצנות, יש בזה זלזול בדברי תורה.

שמחה ופרסום הנס

ההנחה לפורים היא בשמחה של מצוה, ופורים עצמו הוא יום של שמחה, וגם יש בו מצוות מיוחדות, משלוח מנות ומתנות לאביונים, והענין בזה לשמח אחרים, שלא רק הוא בעצמו ישמח בפורים, אלא שגם אחרים ישמחו! זהו הענין של שמחה בפורים, לשמוח ולשמח אחרים.

וגם יש מצות קריאת המגילה בפורים, והענין בזה הוא לפרסומי ניסא, אך אין הכוונה רק לפרסם הנס לאחרים, אלא בעיקר לעצמו, שהפרסום ישפיע עליו להרגיש יותר את ההשגחה.

לעילוי נשמת הרב הגאון

רבי חיים ציון ב"ר יפת צוברי זצ"ל

רבה של גדרה נלב"ע כ' אדר תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת

רבי גרשון ב"ר יעקב זצ"ל

נלב"ע י"ח אדר - תנצב"ה

מוקדש בברכה לירדינו הרב חיים אסחייק מתלמידי רבינו שליט"א לרגל השמחה במעונו בהולדת בנו שיחי' יזכה להכניסו בבריתו של אא"ה בעתו בזמנו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

עבודתנו בימי הפורים

עסקו בתורה וכו', וזה נושא אחר שהכל תלוי בישראל ואולי נדבר על זה בהזדמנות אחרת.

ולאחר הגזרה שבאה עליהם כששלח המן הרשע את האגרות ביקש מרדכי מאסתר שתיכנס לאחשוורוש ואמרה אסתר ואני לא נקראתי וכו' (הגר"א מבאר שחלק מהטענה של אסתר הייתה ואני לא נקראתי וכו' וודאי שבעוד ימים ספורים כבר יקרא לי המלך ומדוע ללכת כעת בלי הזמנה), ואמר מרדכי כי אם החרש תחרישי וכו', ולכן הסכימה אסתר להיכנס לאחשוורוש אבל ביקשה לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי שלושת ימים לילה ויום, ובג' ימים אלו נהיה מהפכה שא"א לתאר, בלילה נדדה שנת המלך וכו' וכל הישועה צמחה מהצום הזה שחזרו בתשובה.

אכן י"א שמפני זה אנו צמים בתענית אסתר כנגד הצום שביקשה אסתר ממרדכי, אולם רוב הפוסקים כותבים טעם אחר ועי' במשנ"ב שביאר וז"ל: כי בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להילחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם ד' להינקם מאויביהם ומצינו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתעניין, שכן אמרו רז"ל שמרע"ה ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה וא"כ בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום, ולכן נהגו כל ישראל להתענות בי"ג באדר ונקרא תענית אסתר כדי לזכור שהש"י רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ד' בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם (תרפ"ו ס"ק ב).

ובשו"ע כתב שיש נוהגים לצום עוד ג' ימים בימי בה"ב שלאחר פורים וזה כן תענית כנגד מה שאמרה אסתר צומו עלי וכו', אבל אנחנו לא נוהגים להרבות בצומות והלוואי שנזכה לצום כמו שצריך את הצומות שמחויבים מעיקר הדין.

נמצא, שהעבודה שלנו בתענית אסתר הוא להתפלל ולבקש רחמים מהקב"ה על הכלל ועל הפרט, כי אנחנו צמים כדי לזכור שהקב"ה רואה ושומע כל איש בעת צרתו והשערים פתוחים, (ידוע בשם הקו הישר שיש סגולה גדולה לומר למנצח על איילת השחר).

בראשית הדברים לפני שנדבר על ימי הפורים צריך לעמוד על מהות העבודה המוטלת עלינו בתענית אסתר.

הנה כל הצומות שתיקנו לנו חז"ל עניינם לעורר את האדם ולשוב בתשובה וכדברי המשנ"ב בס' תקמ"ט וז"ל, וכל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם כדי לעורר הלבבות ולפקח על דרכי התשובה ויהיה זה זיכרון למעשנו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזיכרון הדברים אלו נשוב להיטיב, וכו', ולכן חייב כל איש לשום אל ליבו באותן הימים ולפשפש במעשיו ולשוב בהם כי אין העיקר התענית, וכו' ואין תענית אלא הכנה לתשובה, לכן אותם אנשים שכשהם מתענים הולכים בטויל ובדברים בטלים תפשו הטפל והניחו העיקר ומכל מקום אין לפטור את עצמו בתשובה בלבד, כי ימים אלו הם מצות עשה מדברי הנביאים להתענות.

אולם תענית אסתר שונה מכל התעניות ואין זה שייך לחורבן הבית וכבר מצאנו כתוב שימי הפורים האלה לא יעברו הכוונה היא גם על תענית אסתר שהוא זכר למה שצמו היהודים בימי אחשוורוש וצום זה לא יתבטל.

לזכור שהש"ת רואה ושומע כל איש בעת צרתו

במושכל ראשון נראה שהצום בימי מרדכי ואסתר נקבע בעקבות מה שאמרה אסתר צומו עלי שלושה ימים לילה ויום, וזה היה לאחר ששלח המן הרשע ימ"ש ביום י"ג ניסן את הספרים שבהם ביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים בי"ג אדר בשנה שלאחמ"כ.¹

והמלך אחשוורוש הרשע כנראה שהיה גם טיפש, הוא נתן מיד להמן את טבעת המלך, ולשם מה, הרי יכל תחילה לקרב אותו שיהיה בן בית אצלו וכד' ומה הפשט בזה שמיד מצא חן בעיני אחשוורוש אלא צריך לדעת שהכול תלוי בכלל ישראל, אבינו אב הרחמן רוצה שיהיה לנו טוב אבל אם יש רפיון הקב"ה מביא גזרות וכדברי הגמ' במגילה יא, בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא

1 ידועים דברי הרמב"ם בהלכות מלכים על מחיית עמלק והחרמת שבעה עממין וז"ל: מצות עשה להחרים שבעה עממין שנאמר החרם תחרימם, וכל שבא לידו אחד מהן ולא הרגו עובר בלא תעשה שנאמר לא תחיה כל נשמה וכבר אבד זכרם. וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק, שנאמר, תמחה את זכר עמלק, ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר איבתו שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק. וכו', (פ"ה מלכים ד, ה).

ובדברי הרמב"ם אנחנו רואים שיש הבדל לשון בין שבעה עממין לבין עמלק, שבשבעה עממין כתב וכבר אבד זכרם, ואצל עמלק לא כתב כן וודאי שגם כיום קיימים זרע עמלק, ומובא בשם מרן הגר"ח מבריסק שיש אפשרות לדעת מי הוא מזרע עמלק ורואים את זה בחוש, עמלק זה אחד שהורג יהודי בלי שום סיבה מלבד שנאת היהודים, וכעין זה אמרה אסתר לאחשוורוש, כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי וכו', כלומר אע"ג שרשעות גדולה היא לקחת עם שלם לעבדות, אבל עדיין אין זה רשעות של עמלק שלוקח עם שלם להריגה.

וכע"ז ראינו אצל הנאצים ימ"ש שרצו להשמיד את כל היהודים ללא דרך מילוט, להרוג את כולם, לפני השואה היו שחשבו שהגרמנים הם עם מתורבת ושלא יתכן שהם יהרגו אומה שלמה, אבל לאחר השואה הבינו כולם שהם מזרע עמלק שיש להם רשעות שאין כדוגמתה, ובע"ז"ה כשמישיח יבוא נבחין ונראה את אותם רשעים ארורים ונכרית את זרעם שלא יישאר מהם זכר.

לבקש רחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה

לאחמ"כ באים ימי הפורים, י"ד לפרזים וט"ו למוקפים ובשני הימים אסור להספיד ולא מתענים בהם שהם ימי שמחה לכולם, ובפורים יש לנו מצוות מיוחדות, מקרא מגילה זה מצווה לא קלה, צריך לשמוע כל מילה, בלי נערוו'ן אבל צריך להקפיד לשמוע טוב כל מילה, ולא לחפש מקום שקוראים שם מהר, אחד בא פעם בצורת ניצחון ואמר שהוא היה אצל מישוהו שקרא את המגילה במהירות לא מצויה אני לא רוצה לומר תוך כמה דק' הוא גמר את המגילה, ואני עומד לידו ואומר רבש"ע אם מילה אחת הוא הפסיד אין לו קריאת המגילה כך נפסק להלכה, אם קוראים נורמלי ולא מושכים גם אם הפסיד מילה הוא יכול מיד לומר אותה ולהיזהר שלא יהיה קורא למפרע, יש לנו גם מתנות לאביונים ומשלוח מנות ואלו הם מצוות היום שצריך להיזהר בהם מאוד.

ומלבד המצוות הללו יש גם את סגולות היום, ראשית כל היות ובכל חג יש השפעה מיוחדת כדברי הרמח"ל: ושורש כולם הוא סדר שסדרה החכמה העליונה שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא יאיר אור מעין האור הראשון וכו', הוקבע שבשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז, ותחודש בנו תולדת אותו התיקון. (דרך ה' ד, ז). וממילא בפורים חוזרת ההשפעה של קבלת התורה מאהבה, וצריך לנצל את ההשפעה הזאת.

ויש השפעה נוספת של תפילה, וכך מצאנו בדברי הטור: כתב רב עמרם ז"ל מנהג בשתי ישיבות ליפול על פניהם כיון שהוא יום נס ונגאלו בו, צריכין אנו לבקש רחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה, ובתשובה מצאתי שאין נופלים על פניהם, וכן המנהג. (או"ח תרצ"א). ואמנם נפסק שאין אומרים תחנון אבל אנחנו יכולים ללמוד מכך כמה כח יש לתפילה ביום זה שאנחנו צריכים לבקש רחמים שיגאלנו כבראשונה.

רשעותו הנוראה של המן הרשע

ונסיים בווארט שהתעורר לי בשנים האחרונות, הנה במהלך של המן יש תמיהה גדולה, הרי לא הייתה נפילה כזו גדולה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא כנפילתו של המן הרשע ימ"ש, אחד הפירושים מדוע אסתר קראה לו למשתה הוא בשביל שהוא יבוא לדרגה גבוהה ולכבוד גדול כדי שיפול מהמקום הגבוה למקום נמוך שאז הנפילה חזקה יותר.

התכנית של המן הייתה מסודרת לפרטי פרטים, בתחילה לתלות את מרדכי על עץ גבוה כדי שיראה את מרדכי תלוי מביתו, ואח"כ להשמיד להרוג ולאבד, ואחשוורוש הסכים אתו לכל המהלכים, ובזכות התשובה ומעשים טובים שעשו היהודים גלגל הקב"ה שעבדי המלך שאלוהו מה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו ובדיק ברגע הזה הגיע המן למלך, וזה הרגע הכי מתאים, אם היה בא בזמן אחר יתכן שהמלך היה אומר לתלות את מרדכי, אבל ברגע ההוא המלך היה מתוח מה לעשות גדולה למרדכי, ואם להמן היה אחוז אחד שמא המלך חושב למישהו אחר וודאי שהיה אומר שצריך לתת לו מתנה וכד' וודאי לא את כל היקר וגדולה שאמר, אבל המן היה בטוח שהמלך מתכוון אליו ולכן אמר להלביש לבוש מלכות וסוס וכו'.

מעתה כשאמר אחשוורוש להמן מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דיברת ועשה כן למרדכי היהודי וכו' לא מובן איך המן לא התפגר במקום מעוצמת הבושה, אפשר להבין את זה, ושמעתי ווארט נורא בשם אחד מגדולי אדמורי"י גור, שאמר תראו מי זה עמלק הוא לא מת מבושה משום שהגזירה להשמיד להרוג ולאבד עוד הייתה קיימת, והיה כדאי לו לסבול את כל הבושות כדי לראות אח"כ איך שהורגים את כל היהודים.

עכ"פ מה שאנחנו לומדים על עבודתנו בימים אלו שהם ימים של רחמים וצריך להרבות בתפילה ובתחנונים על הכלל והפרט, וכן יש השפעה של קבלת התורה מאהבה, ולהתחזק באמונה שהקב"ה אתנו והכל תלוי במעשים שלנו.

מן ראש הישיבה רבי חיים זצוק"ל אמר שידוע שהמגילה היא צירוף מקרים, אנחנו יודעים שאין מקרה בעולם כלל אבל כלפי העין הגשמית זה נראה מקרה, ואם מצרפים את כל המקרים זה נעשה למגילה, והיה אומר רבי חיים זצ"ל שאם היה בדורות האחרונים נביא הוא היה כותב מגילה מכל הצירוף מקרים בשבעים שמונים שנים האחרונות.

בעזרת הי"ת אני מקווה שנוכל להיפגש ביום ראשון הבעל"ט ונלמד יחד את הלקחים שצריך לקחת מימי הפורים איך להמשיך הלאה, וכעת נתפלל להקב"ה שנזכה שיבואו ימי הפורים ברחמים ובחסדים על כל ישראל, ונוכל לקיים את המצוות כראוי, ויה"ר שהקב"ה יקבל ברחמים וברצון את תפילתנו ושנקבל את התורה מאהבה ובשמחה.

לקראת פורים דמוקפין החל בערב שב"ק

אני רוצה לגעת בנקודה נוספת, השנה פורים דמוקפים יוצא בערב שב"ק, ויש תחושה של קושי בערב שבת שהזמן קצר אבל צריך לדעת שאם הקב"ה נתן לנו פורים בערב שבת אז הוא נותן גם כוחות לזה, זה המצווה אז צריך לעבוד את ה' כפי מה שאנחנו יכולים, אכן יש פחות זמן וצריך להיכנס לשבת בזמן, כל הזמן דופקים על הדלת לבקש תרומות ישנם שמבקשים יפה ויש שלוחצים יותר ודוחקים, ולכל זה צריך סבלנות רבה, לא צריך להיות עבד של אף אחד אבל כן לקבל כל אחד עם סבלנות, מה שיש לך תיתן ומה שלא לא, יש נסיונות דווקא בימים הגדולים וצריך להיזהר לא להילחץ ולא להתעצבן.

יש לדעת שעיקר ההלכה של משלוח מנות הוא שתי מנות לאיש אחד, ובכ"ז שולחים היום לכל המלמדים ולכל השכנים משלוח מנות, וגם בזה צריך לתת את הדעת ולשים לב לנהוג בסבלנות לעשות רשימה יחד עם האשת חיל למי צריך לתת, ולדאוג שהכל יהיה רוגע, נחת רוח ושמחה, השטן מתגרה בפורים ובפרט בערב שבת שגם כך תמיד בערב שבת השטן עובד קשה, ולזכור שאם נפלת קמתי.

לע"נ

הרב ר' אליהו בן ר' אפרים זצ"ל

נלב"ע ו' אד"ב תשע"א

שיחת

מורינו ורבינו ראש הישיבה שליט"א

ישיבת "באר התורה"

מעלת שתית היין וחסרונותיו

נכתב ע"י אחד השומעים

חובת עד דלא ידע, ומאידך גנות השכרות

יש מצוה בפורים של חייב איניש לבסומי עד דלא ידע, וכבר כ' הביה"ל (תרצ"ה סע' ב' ד"ה חייב איניש), וא"ת היאך חייבו חז"ל מה שנזכר בתורה ובנביאים בכ"מ השכרות למכשול גדול, ועיי"ש מה שתיירץ. עוד כ' בביה"ל (ד"ה עד דלא ידע), שאף מי שמשכר שיהיה זהיר בנט"י, ובברכת המוציא, וברכהמ"ז, והביא את דברי החיי אדם שכ', ואמנם היודע בעצמו שיזלזל במצוה מן המצוות, בנט"י, ובברכה, ובברכהמ"ז, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהוג קלות ראש, מוטב שלא ישתכר, וכל מעשיו יהיו לש"ש.

ונמחיש את כל זה ע"י משל, יש פרסומת שאומרת - "אם שותים לא נוהגים", והנה אדם שהלך ושתה ונהג, ועשה תאונת דרכים, והיה פצוע ורח"ל נקטעה לו היד, וסדרו לו רכב שיוכל לנהוג ביד אחת, האם בפעם הבאה הוא ישתה שוב וינהג אח"כ ויכנס לחשש שגם היד השניה תלך לו? הרי הוא יותר לא ישתה וינהג אף פעם. ולעניינינו, אדם ששתה והפסיד תפילה, ברכה, זמן קר"ש, צריך להיות כתוצאה מזה שמאז הוא יותר לא שותה.

האם היין דבר טוב הוא או לא

יש לבאר סוגיית זו של היין האם דבר טוב הוא היין ושתיתו, או שהוא דבר שלילי ולא טוב. הנה בתורה מצאנו חסרונות רבים על היין. על נח כתוב ששתה והשתכר - ויתגל בתוך אהליו. וכן לוט השתכר ובא על ב' בנוותיו.

הרמב"ם כתב (הלכ' דעות ה' ג'), וכל המשתכר הרי"ז חוטא ומגונה ומפסיד חכמתו. וכן האריכו הרבה בספרים על חומר השכרות והיין, וכל זה מדוע, - כי השכרות לוקחת מהאדם את הדבר הכי חשוב ויקר - את הדעת והשליטה העצמית.

והנה מאידך אנו רואים שהיין הוא דבר עצום, המין היחיד שנתקן עליו ברכה מיוחדת ופרטית זה על יין, (ואף ברכת המוציא נתקנה על חמשה מינים), וכן כל דבר שבקדושה צריך יין, וכגון בברית, וכן לקדש את יום השבת, קידוש אשה, ליל הסדר - ארבע כוסות, וכן אין אומרים שירה אלא על היין, ורואים מצד א' את חשיבות היין, ומנגד את חומרת שתית היין והזהירות ממנו. ויש לבאר ענין זה.

כשאדם מזיר עצמו אסור לו להכנס לפרדס ענבים וכל דבר של ענבים וצריך להתרחק מאד משא"כ בשאר איסורים

מצינו בתורה שנוזר שהזיר עצמו מיין אסור לו להכנס לפרדס ענבים ואף לא לעבור ליד וכן מכל דבר של ענבים צריך הוא להתרחק ממנו. והנה לגבי פרדס של ערלה אין דין שאסור להיכנס לשם, וכן למקום שיש שם בשר וחלב, אך רק לגבי נזיר מצאנו שאסור לו אף ללכת לכרם, ולא לאכול ענבים כלל, ולא משרת ענבים, וחרצנים וגו', ומדוע מכשהזיר את עצמו עשתה התורה סייגים גדולים וחמורים כ"כ (והיה מקום לומר שדברים שאסורים תמיד יותר יש להזהר ולהתרחק מהם), וכן מדוע צריך הרחקות וסייגים גדולים כ"כ יותר משאר האיסורים.

עוד מצינו שמצד א' טוב להיות נזיר, וכ' שהוא קדוש "נזר אלוהיו על ראשו", ומצד שני מצינו בגמ' (תענית י"א א'), שהנזיר צריך קרבן "מאשר חטא על הנפש", אמר ר' אלעזר הקפר למה מביא חטאת לפי שציער עצמו מן היין.

דברי החינוך על מצות גילוח הנזיר

כתב בספר החינוך (מצוה שע"ד), על מצות גילוח הנזיר, שבעולם יש מלאכים, ויש בעלי חיים, ואצל בע"ח הכל חומר ואין להם שכל ודעת, ומאידך אצל המלאכים הכל זה שכל ונשמות. והנה בני אדם הינם מורכבים מחומר ושכל ונשמה, נשמה היא כ"כ רוחנית וגבוהה אבל צריכה היא לשכון בתוך "בית" דהיינו שהקב"ה רוצה שבני אדם יעשו את רצונו וברא לכך נשמה, אבל קבע שהנשמה נמצאת בתוך בית דהיינו הגוף, ופי' החינוך שצריך לשמור שהבית לא יחרב, ואם לא ידאג לאכול לשותות, לישון וכדו', - הבית יחרב, אבל המוטל עלינו לא לעשות את

הבית לעיקר, וכמה שאפשר פחות לטפל בבית ולעשות עסק מהבית, ויותר לטפל בנשמה. עיי"ש בדבריו.

מדוע דוקא "הרואה" סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין

עוד יש לשאול, בפר' נשא התורה כותבת על סוטה, איש שאמר לאשתו אל תסתתרי עמי פלוני, והיא הלכה והסתתרה ועברה על דבריו, לוקחים אותה לבית המקדש, ומשקים אותה, ואם חטאה היא תמות שם. ולמה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לפי שהרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. וקשה מדוע דוקא אם הוא רואה צריך להזיר עצמו, ומדוע אחרי שלומדים את פ' נשא ורואים שיכול להיות כזה מקרה של סוטה, אדם לא יזיר עצמו מן היין, ומדוע צריך שהוא יראה ולא מספיק שיכול לדעת שיכולה להגיע למצב של ניאוף רח"ל. ועוד העיר הגה"צ ר' לייב חסמ"ן זצ"ל, שמלשון "הרואה" משמע שכל אחד הרואה ואף גדולי עולם, ויש לתמוה וכי גם בהם יש חשש, ולכאור' היה נראה שמי שיש חשש שכתוצאה מהיין יגיע לניאוף שיזיר עצמו גם בלי שיראה, ואם הוא צדיק ויודע שלא יגיע לידי זה, אז גם אם רואה סוטה לא יזיר.

כל דבר הנברא יש בו תועלת ואין דבר שבעצמותו הוא רע אך הכל תלוי במידה הרצויה ובכוונה

הקב"ה ברא עולם נפלא ויפה ורוצה שנהנה ממנו, ואף נתקן ברכה על המאכלים ועל בריות טובות ואילנות טובות, (הגאון ר' שמשון פינקוס זצ"ל היה אומר שהקב"ה רוצה לא שנתענג רק בעוה"ב, אלא גם בעוה"ז, ורק צריך לעשות זאת בעינוג נכון ולא של תאוה ויתר על המידה וכדלקמן), אבל הקב"ה רוצה דבר אחד, - הגמ' אומרת איזה היא פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה - "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך" (משלי ג' ו'), וזה שעושים מעשה, צריך לחשוב האם יש פה את רצון ה' או לא, כי אין דבר בעולם שאין בו תועלת! הנה תאוה הכבוד, יש בה תועלת עצומה, וכן סקרנות יש בה תועלת עצומה, וכן גבי תאוה נשים, העולם לא היה מתקיים בלי זה, וכן תאוה המאכל אם לא היה תאבון לא היו אוכלים והיו מתים בלי זה, (מסופר שהיה צדיק גדול שסיגף את עצמו מאד עד שהגיע למצב שלא אהב לאכול, והיה מסוכן גדול), אין שום דבר שזה רק חסרון, ואף היצה"ר של עבודה זרה נובע מצורך האדם לעבוד למשהו, ועיקרו כדי שהאדם ימשך לעבודת ה'.

וכן כל הדברים שבעולם אם עושים אותם בדרך הנכונה זה עבודה ה', ושלא בדרך הנכונה זה נזק לעבודת ה', והכל תלוי באיזה מידה עושים אותם, וכגון לאכול זה דבר טוב אם אוכלים במידה הנכונה, אך אם אוכלים יתר על המידה זה הורס את הבריאות, לישון זה דבר טוב אם נעשה לש"ש, אבל יותר מדי זה נזק גשמי ורוחני ומושך לחומריות ולא לרוחניות, אדם צריך לשאת אשה, אבל אם הוא עובר את הגבולות הוא עושה נזק גדול, הכל צריך להיות בגבולות!

מהיין לומדים בצורה חזקה וברורה על כל חיי העוה"ז שאם

עוברים את הגבולות וחורגים מהמידה הרי"ז גרוע ביותר

אין דבר יותר מוחש כיין שרואים את התוצאה מיידית, שאם זה במידה הרי זה טוב, ושלא במידה הרי זה נורא ואיום וגרוע מאד, יין בגבול נכון - יין ישמח לבב אנוש, ללא גבול - תוך שעה שעתיים כבר אינו בן אדם, ואיבד צלם אנוש והרי הוא שוטה ופסור מכל המצוות, ושיכור כמו לוט שלא יודע שבא על בנותיו ה", וביין בולט יותר מכל מה קורה אם עובר על המידה, כי בשאר הדברים שעובר על המידה בא הנזק לידי ביטוי רק אחר כמה חודשים או שנים, אך ביין רואים בצורה מוחשית מייד איך בא לידי ביטוי הנזק.

חז"ל הק' תיקנו קידוש וקדושה על כוס, יין מוסיף שמחה ואין עבודת ה' בלי שמחה, אבל יש להזהר מאד כי אם שותה במידה הנכונה - גורם לשמחה, אך אם יעבור את הגבול - יכול להפך לשוטה. אין דבר שמסמל את חיי העוה"ז כמו יין, שאין דבר כמו זה שניכר התוצאה מיידית אם עבר את הגבולות.

ומעתה אם נשאל אם היין הוא טוב או לא, התשובה היא שהוא כמו שאר הדברים ועניני העולם הזה, שאם זה במידה הנכונה זה טוב ונפלא, ושלא

במידה זה נורא ואיום. ועל זה כ' הביאור הלכה שכל מעשיו יהיו לש"ש, כי אם עבר על המידה ואפ' זלזול בנט"י, כבר אין לשנות ולעשות עוד פעם תאונת דרכים חלילה.

בחור שהגיע למסקנה שבשנה שעברה הוא עבר את הגבולות, ביי, שישקול היטב האם כדאי לו לשנות שוב.

דבר נוסף הנלמד מ"יין שממכר וע"ב העצה לנזיר להתרחק ממנו לגמרי

ועוד דבר שמסמל היין, כ' במדרש, שהיה אדם שנהג מדי יום לשנות לשכרה ושתה והשתכר כל הזמן, בנו שמאד כאב לו כל זה לא הצליח להסביר לאביו כמה דבר זה מגונה כיון שכל הזמן היה אביו שתי, ביום מן הימים שאביו התפקח מיינו, ראה הבן שיכור מתגולל באשפות ומכים אותו וכולו פצוע ומתבוסס בקיאו, ניצל זאת הבן ולקח מיד את אביו שיראה במחזה, בתקוה שיבין בגנות מעשיו ויראה מה קורה למי שמשכר ומה התוצאה, והבן חשב לתומו שבעקבות כך אביו לעולם לא ישכר, אך לפליאתו האב ניגש לשיכור, ושאלו איפה אפשר להשיג את היין הנפלא הזה שכל כך השתכרת...

יש לבאר מה הפשט וההבנה בסיפור הזה, הנה יש פה בכניסה לבית שמש מוסד לגמילה, גמילה מעישון, משכרות, ובשנים האחרונות הכניסו גמילה מאינטרנט, - גמילה מהתמכרויות. ולעניינו הפשט בסיפור המדרש הוא שהיין ממכר, ומי שמתמכר ליין הוא כבר כ"כ מכור לדבר שרוצה עוד ועוד. אין סמל לניסיונות העוה"ז כמו יין, היין מסמל בצורה הכי עוצמתית וחזקה את ההתמכרות, (היום ההתמכרות הכי גרועה ונוראה זה ההתמכרות לטכנולוגיה ולמסכים רח"ל, ואדם כבר יוצא משליטה). יין ממכר ויש בו סם אלכוהול הגורם להתמכרות והאדם נמשך לזה ולא יכול להתנתק, וכך כל חיי העוה"ז, עברה גוררת עברה, אדם לא יכול להתנתק מהידידה של.

ומעניין ההתמכרות, היה פעם ויכוח בין שני משגחים איך מטפלים באלה שנפלו בחבלי הרשת הנוראה שכילתה רבות, משגח א' אמר כי אין ברירה וקופץ לתוך הבור ומוציא אותם, ואילו השני אמר שאינו נכנס אלא זורק חבל ואם הוא רוצה שיתפוס. אך יש דרך נוספת שכו"ע מודו שהיא עוד יותר טובה אם אפשר לעשות אותה, והיא לעשות גדר סביב הבור שלא יפלו לתוכה כלל!

וזה מה שהיין מסמל את ההתמכרות הנוראה לחיי העוה"ז, שאם זה לא במידה ובמקום מצוה, וזה באופן של התמכרות חלילה זה נורא ואיום, וע"כ מי שיוודע שהיין יוביל אותו להתמכרות צריך להזיר עצמו מן היין לגמרי ולעשות גדר ועוד גדר לבל יפול חלילה, וכך בכל עניני העולם הזה בכל דבר שיש חשש להתמכרות צריך הוא להזיר עצמו לגמרי, כדעת התורה.

דבר הממכר יש לברוח ממנו ואף לא 'לטעום' מעט

דבר זה נלמד מן היין שכדי לא להתמכר אין דרך לטעון מה הבעיה לשנות רק מעט, וכן רק ללכת ליד מקום יין ויגיד שלום עלי נפשי ויהיה בסדר ולא אכשל, אלא צריך אדם לדעת שעלול להתמכר ויכול להגיע מקצת יין לסוטה בקלקולה, והדרך היחידה היא וכך התורה אומרת שמי שצריך להימנע מ"יין, לא יכול להרשות לעצמו לומר שישתה רק קצת ורק יעבור ליד, אלא צריך להתרחק מזה כמטחי קשת, וזה כל ההרחקות והגדרים שמצינו בנזיר.

וכן בחור לא יכול לומר לא נורא 'קצת' לראות כל מיני מראות שהם לא כ"כ בעיה וטוען שהוא מספיק חזק כדי לא להיכשל ויודע את הגבולות, - כל זה הוא השקפה חילונית גויית מובהקת שאומרים שאחרי גיל 18 אדם מספיק "בוגר" וצריך להתמודד... וכי זה בוגר? הרי גם בוגר לרוב לא שולט בעצמו! לפני 15 שנה פטרו שר שהיה הכי מוצלח באחת ממדינות אירופה, כי גילו שבמחשב שלו 60 אחוז מהזמן הוא גולש באתרי תועבה, ומדובר באדם שהציל כלכלה, והיה גאון, ושר חשוב במדינה, גם אדם חכם ובוגר צריך להישמר, כי אף א' לא מובטח ביצרים! אדם שצריך להתנזר מ"יין, אינו יכול לומר שישתה קצת אלא אסור לו לשנות כלל וצריך להזיר מהיין ומכל דבר ענבים לגמרי, כיון שהיין מושך וממכר, משא"כ ערלה שלא מושך וממכר וכן בשר וחלב, אך יין מושך וממכר, ודבר שממכר לא אומרים מתמודדים... אני אעשה את זה ולא יקרה כלום, בדבר שממכר אין עצה אחרת מלבד להתרחק לגמרי ולעשות גדר, ולא שיחזיק איזה מכשיר ויגיד אני שולט בעצמי שאני לא אעשה כלום, דע כי זה ממכר!

ביאור מדוע דוקא "הרואה" סוטה בקלקולה

יסוד נוסף הנלמד מהנזיר והיין, כ' "הרואה" סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, וכבר הקשנו מדוע דוקא הרואה. ונראה לפרש כל זה עם ווארט נפלא שמטו בשם הבעש"ט, הנה אדם שרואה שהשני נכשל, למה זימן

לו הקב"ה לראות את כשלון השני, יש לזה ב' סיבות, א' או שיכול לתקן את זה אצל השני, ולכן הקב"ה זימן לו כך. סיבה ב' כי זה כמו ראי, ומי שרואה את זה זה שייך גם לו, והוא גם כזה, ומוטל עליו לתקן עצמו. (הובא גם בעלי שור ח"א קל"ז). ולפי"ז מובן היטב, כי כשהאדם "רואה" זה א' משני הסיבות, או שיעזור לו לתקן, או שיתקן את עצמו.

"הרואה סוטה בקלקולה" - הלכה והלמוד מזה

אחי ורעי, פעם לא היה כזה נושא של שתית אלכוהול ואיבוד זמן קר"ש, ולא היה אף א' שקם אחרי זמן קר"ש, ומה שקורה בימינו זה ירידת הדורות, וגם בנושא זה של האלכוהול, פעם לא היה מושג כזה של שתית אלכוהול, אמר לי חתני בשם ראש ישיבת בריסק הגרא"י סאלווייצ'יק שליט"א, שאמר בשיעור, שיש שיר באידיש על יין ושכרות, והשיר הזה הולך על גויים ששותים ומשתכרים, והיום הוא אמר שאי אפשר כבר לשיר את השיר הזה כי לצערנו יש גם יהודים שמשתכרים. אמרו לי שבישיבה חשובה באמריקה מותר כל מיני דברים שאצילנו בארץ ישראל אסור, אבל אלכוהול אסור בשופ"א, לא בירה, ולא יין, ולא כל משקאות חריפים, ואוי לנו שהמצב שבחורי ישיבות יכולים להשתכר בחתונות, אפשר לשנות קצת יין, אבל שכרות בחתונה? מאן דכר שמה.

מי שהקב"ה זימן לו לראות כל מיני קלקולים בעקבות שתית היין והשכרות, ואין צריך לומר דברים שהיו לו עצמו בעקבות השכרות, ראוי לו להזיר עצמו מן היין - "הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין", ואף אם ראה זאת רק על כמה יחידים, בכל אופן צריך להזיר עצמו, כי הסוטה היא גם יחיד ובכל אופן כל הרואים אותה צריכים להזיר עצמם, מי שרואה שאחרים עוברים על מצוות או שמאחרים זמן קר"ש בעקבות השכרות ורואה מה שקרה לאחרים או לעצמו, איך בפעם הבאה יש לו הו"א לשנות ולהשתכר, ושוב לעשות תאונת דרכים?

כל אחד צריך לרשום לעצמו ולהזכיר לו מה קרה שהיה שיכור ולמה זה גרם לו ומה הפסיד ומה חבריו הפסידו, וכמו שבארנו שהרואה דוקא כי לא ראה כל אלו בחינם, אלא הקב"ה זימן לו לראות בשביל ללמד אותו בזה משהו, וזה מב' סיבות או שהוא יכול לתקן את הדבר, או שזה כמראה שרואה בה את עצמו ושייך גם לו.

וכאן המקום לדבר בענין מה שבשנים האחרונות יש כאלו יחידים השותים ומשתכרים בחתונות, ודבר תמוה ומיותר הוא, ומה ענין של שכרות זו, ומה זה צריך להיות אלכוהול בחתונה? גויים שותים ומשתכרים בזמן שמחתם, יהודי לא שיכור!

וכן פעם לא היה מושג כזה להפסיד זמן קר"ש ובגמ' (ברכות ס"ג ב') כ' שמי שהפסיד פעם אחת כאלו לא קראה כל ימיו וזה נורא נוראות. הדור של היום לא פחות טוב מהדור של פעם אלא שיש קלקול באוירה, ומוטל על כאו"א לדאוג שלא יהיה כזה דבר ואף שמדובר ביחידים.

כל נצחונות היצר תלוי בגדלות

מרן ר' ירוחם זצ"ל היה אומר שכל נצחונות היצר תלוי בדבר אחד, וזה אם האדם ירגיש גדלות! שהוא שווה כ"כ הרבה וכיצד הוא ישתכר? כ' במשלי בפרק כ"ג חצי פרק על שכרות, ואחרי זה בפרק ל"א (פס' ד' ה') כ', שמלכים ורוזנים לא ישתו יין, וביאר הגר"א הטעם מדוע, כי מלך צריך להנהיג את העם, ואיך הוא יכול לשנות יין, וכן רוזן צריך להנהיג את הציבור שלו ואיך ישתה יין, אתם לגיונו של מלך ובע"ה תזכו להנהיג את כלל ישראל או לפחות ציבור של תלמידים! ואיך יכולים לשנות יין? יין מאבד את הדבר הכי מרכזי של החיים, את הדעת!

הכרתי כמה צדיקים שהשתכרו אבל הגיעו מתוך זה לאהבת ה', צריך להיות שכתוצאה מהשתיה באמת מגיעים לאהבת ה'. אך אדם שלא יודע מה יקרה איתו שיהיה שיכור לא כדאי לו להשתכר.

(ולפעמים אנו מקבלים טלפונים וד"ש על שיכורים שהיו בבתים בפורים ושפכו שם גמורות בע"פ, ודיברו בענינים של עבודת ה', ואחרי זה שאני שואל את אותם בחורים מה היה, הם לא זוכרים... כי באמת כל הטוב שלהם היין מוציא, והיין מוציא את מה שיש בבנ"א, ואלה יכולים להשתכר, אבל לא מי שמפסיד תורה ומצוות ע"י השכרות).

סיכום ארבע היסודות הנלמדים מן היין

ארבע היסודות העולים מן היין.

א. היין חשוב ומעלתו גדולה, אבל רק כשהוא במידה, ואם מאבדים את המידה הרי שהיין הוא הפך המעלה וגנאי הוא, ומאבד את הדבר החשוב מכל - הדעת.

ב. להזהר מ"יין כי זה ממכר, וכן כל עניני העולם הזה אם לא יחיה נכון יתמכר לחיי העוה"ז.

ג. השמירה היא ע"י סיגים והרחקות.

ד. הרואה מה קורה משכרות אצלו או אצל אחרים, מוטל עליו לתקן אחרים, וגם את עצמו, - ראיית כשלון אחרים, זה "ראי" עבורו, ויראה שגם אצלו זה שייך, וגם עליו מוטל לתקן.

פניני שם אבותי

ממורינו הגאון רבי מנחם שמואל כהן שליט"א

עניני פורים

זכור

אי' בגמרא (מגילה ל'). שקוראים פרשת זכור קודם לפורים כדי להקדים זכירה לעשייה, וצ"ע היכן מתקיים עשייה של מחיית עמלק בפורים.

בפרזים ומוקפים

מבואר בגמרא (מגילה ב'). שמעיקר הדין היה יום הפורים לבני הכפרים ב"ד, אלא שהקדימו להם ליום הכניסה. והנה לכאורה רק האנשים היו מגיעים ביום הכניסה לשוק בעיירות, וא"כ מי קרא לנשותיהם של בני הכפרים. וי"ל עפ"מ ש"כ הלקט יושר שנשים אינם צריכות לדקדק באותיותיה, מכיון שהם מחויבות רק בשמיעה ולא בקריאה, וממילא להם יכלו לקרוא גם הכפריים.

דנו בהא דבעינן עשרה שישמעו קריאת המגילה אי מהני שישמעו עשרה של בני י"ד את קריאתו של בן ט"ו או להיפך. ויש שרצו להוכיח מהא דהיוצא בשיירה שמקדים קריאתו כתב המ"ב (ס' תרפ"ח ס"ק כ') שיאסוף י' בני אדם, ואע"ג שהם לא יוצאים בשיירה ואין זמנם לקרוא כרגע, ועוד יש להוכיח משיטת רש"י (במגילה ב'. במתני') והריטב"א שבני הכרכים מוציאים את בני הכפרים שמקדימים ליום הכניסה, ואע"ג שאי"ז זמנם לקרוא כעת. אכן יש לחלק דבן י"ד ובן ט"ו הם שני חיובים, ואין חיוב אחד מוציא את חברו, משא"כ בשיירה או בעיירות שמקדימים ליום הכניסה, שעיקר חיובם הוא באמת ב"ד, אלא שהם הקדימו את חיובם, ובזה מהני מי שמחויב ב"ד להוציאם.

יל"ע בבן י"ד שעקר דירתו להיות בן ט"ו בבוקר יום הפורים שלכאורה יצטרך לברך שהחיינו מכיון שזוהי פעם ראשונה שהוא מקיים את קריאת המגילה של ט"ו. ויתכן שגדר הדברים הוא שיש כאן פורים אחד שאפשר לקיים אותו בשני צורות ואז ל"ש לברך שהחיינו.

יל"ע אדם שמתלבט על קניית או שכירת דירה בירושלים או בבני ברק אם יהיה לו דין להעדיף את הדירה שבפרזים מכיון שכך הוא מקדים את חיובו בפורים, וזריזים מקדימין למצוות.

המג"א (ס' תרפ"ה) חידש שיוצאים יד"ח זכירת מחיית עמלק בקריאת פרשת ויבא עמלק, ובמ"ב שם (סקט"ז) תמה עליו דמצות זכירת עמלק כוללת גם שנזכור שאנו מחויבים למחותו, וזה אינו נמצא בפרשת ויבא עמלק.

והיינו לשיטתו דבאו"ח (ס' ס"ז סק"א) כתב שיוצאים יד"ח זכירת יצי"מ באמירת שירת הים, והביאור שאין צריך לומר הכל בפה, אלא די בסיפור דברים הגורם לאדם לזכור זאת, וממילא יש לומר דביציאת מצרים ג"כ ע"י סיפור קריעת ים סוף האדם נזכר ביציאת מצרים ושפיר מקיימים בזה את המצוה.

עי' באבנ"ז (או"ח ס' תק"ז) שכתב שמחייית עמלק היא מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות. והנה ברמב"ם פ"א מהל' בית הבחירה ה"י כתב אין בונים בית המקדש בלילה, וגם נשים חייבות בבנין ביהמ"ק, וצ"ע דאם אין בונים אותו בלילה ה"ז מ"ע שהז"ג. וכתב הקה"י בשבועות (ס' י') שבנין ביהמ"ק היא מצוה המוטלת על הציבור ובזה אין פטור של מ"ע שהזמן גרמא. ולפי"ז לכאו' גם במחייית עמלק אע"פ שהזמן גרמא מ"מ היא מוטלת על הציבור וגם נשים חייבות.

דעת רש"י (כי תצא כ"ה י"ט) ועוד ראשונים היא שישנה מצוה של מחייית עמלק גם על ממנו של עמלק. והגר"א גניחובסקי צ"ל דן דלפי"ז יהיה מצוה להקנות ממון לעמלק ולהשמיד אותו, ויוכל להקנות לו ע"י אודייתא או ע"י זכין [אכן אי זכיה מטעם שליחות (עי' תוס' כתובות י"א)]. אין שליחות לעכ"ם ולא יהני זכיה]. והנה מצד כל תשחית לכאורה אין בעיה מכיון שהוא מקיים מצוה בהשחתה, אכן יל"ע בזה שיהיה אסור להקנות לעמלק מדין לא תחנם. עוד יל"ע שיתכן שכל הדין שמחייית עמלק שייך גם בממונם הוא רק בגלל ששם עמלק על הממון, אך ממון שמעולם לא הגיע לעמלק אין עליו דין מחיה. ועוד יש שטענו שאין ענין להרבות ממון לעמלק ואז להשמידו, שאין בזה שום רווח.

לדעת רש"י הנ"ל קשה מדוע כתב רש"י בשמואל, ששאל היה צריך להרוג גם את בהמותיהם של עמלק דשמא נהפכו לבהמות ע"י כישוף, תיפוק ליה מדין שיש מצות מחייית עמלק גם על הממון. ויתכן שכל הדין שישנה מצות מחייית עמלק על ממון היא רק כאשר אין מלחמה, וכשלוש הפסוק (דברים כ"ה י"ט) והיה בהניח ה' א-לוקיך לך מכל אויביך מסביב, וא"כ זה לא נהג בזמן שאול.

לא התאבד ותי' שאם היה מתאבד היתה מתבטלת הגזירה משא"כ אם אחשוורוש הורג אות לא מתבטלת הגזירה שנהרג ע"י המלך, ועפי"ז יש לישב שכיון שהמן נתלה ע"י אחשוורוש לא נתבטלו הגזירות.

מגילת אסתר

בהראותו את עושר כבוד מלכותו (א' ד')

יש לבאר דהנה בגמרא בחגיגה (י"ג). הקשתה דישעיה אמר (פ"ו פס"ב) שישנם שש כנפים למלאכים, ואילו יחזקאל אמר (פ"א פס"ו) שיש להם רק ארבעה, ותיצא הגמרא שבזמן החורבן ירדו למלאכים שתי כנפים. והנה הגר"א כתב שעל ששת הכנפים של המלאכים היה כתוב ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומבואר בגמרא שם שהכנפים האמצעיות של המלאכים הם אלו שחסרו בחורבן, וממילא כתב הגר"א שהיו חסרים הכנפים שכתוב עליהם "כבוד מלכותו", וזהו שאומרים בתפילת ג' רגלים גלה כבוד מלכותך. וי"ל לפי"ז שהלא מבואר בגמרא (מגילה י"א): שאחשוורוש חישוב שכבר עברו שבעים שנה, ואם ישראל לא נגאלו עד עתה שוב לא יגאלו, וזהו מה שאחשוורוש רימז שהמידה של "כבוד מלכותו" נמצאת אצלו, ושוב לא יבנה בית המקדש, וזהו בהראותו את עושר כבוד מלכותו.

וכלים מכלים שונים (א' ז')

ודרשו חז"ל (מגילה י"ב). שהיו אלו כלים של בית המקדש. והקשה הגר"ר שלמה קלוגר זצ"ל מדוע בלשאצר שהשתמש בכלי המקדש ו מת בסמוך לאותו מעשה, ואחשוורוש לא. ויש לומר שאחשוורוש אמר כרצון איש ואיש, שהיינו שהוא היה ותרן, וכל המעביר על מידותיו גם משמים מעבירים על דינו.

שם.

והנה נהוג בקהילות עמ"י שקוראים זאת במנגינה של איכה, והוא מכיון שדרשו חז"ל שהיו אלו כלי ביהמ"ק. והקשה הגר"ר יצחק הוטנר זצ"ל הלא הגמרא דרשה (י"ב). על הפס' (לעיל א' ד') ואת יקר שזהו בגדי כהונה, ומדוע שם לא קוראים במנגינה של איכה. ויש לבאר בזה שדינא הוא שכלי המקדש אינם יוצאים מידי קדושתן במעילה (י"ט:), ולעומת זאת בגדי כהונה יוצאים, וא"כ בגדי כהונה יצאו לחולין, ורק בכלי המקדש היה ביזיון הקודש.

להראות העמים והשרים את יופיה (א' י"א)

עמדו בזה המפרשים הלא שרים יותר חשובים מעמים, ומדוע הקדים עמים לשרים. ויש לבאר בזה שהיה ויכוח איזה עם יותר יפה כמבואר בגמרא (י"ב:), וממילא מטרת הבאתה של ושתי היתה להראות את העמים - דהיינו להכריע איזה עם יותר יפה.

פסק הרמ"א (סי' תרצ"ה סעי' ב') שאדם שהזיק בפורים מתוך שכרותו פטור, ויל"ע אדם שהוא בן י"ד והיה ביום ט"ו בירושלים והזיק מתוך שכרותו. ומתוך דברי הרמ"א נראה שגדר הפטור הוא שאין לו שם מזיק, וא"כ כאן שהמזיק אינו מחויב בשכרות הרי הוא מזיק וחייב, אך בפמ"ג שם נראה שגדר הפטור הוא מכיון שהניזק מוחל, ולפי"ז כיון שהניזק הוא בן ט"ז סוכ"ס הוא מוחל.

מתנות לאביונים

בא' הישיבות שאני מלמד הראוני מפסקי א' מפוסקי ההלכה בדורנו שפסק שבן ט"ו שישלח משלוח מנות לבן י"ד ביום י"ד יצא יד"ח, ולכא' קשה שלא נתן משלוח מנות ביום פורים, ונראה ליישב ע"פ הירושלמי שבן ט"ו שקרא מגילה ב"ד יצא יד"ח, ואולי יש לחלק שמגילה הוא פרסומי ניסא וא"כ כבר פרסם הנס משא"כ משלוח מנות שלא נתן ביום הפורים שלו.

מעשה בקהילה אחת שהיו נמצאים אצל רבם ביום הפורים וכמנהג העולם היו נותנים לו מעטפות כסף, ושנה אחת א' מבני הקהילה אשר רגיל ליתן מידי שנה ושנה סכום נכבד בשעה שהביא את כספו אמר לרב שהשנה לא כמו כל שנה שנותן לרב להחליט לבד למי לתת את הכסף אלא שייתן לעני פלוני, ופני הרב חפו שהתברר לו עתה שכל שנה מה שנתן לו לא היה בתורת מתנה אלא בתורת מתנות לאביונים לחלק ולא לעצמו, ופסק לו ר' מנדל שפרן שליט"א שאינו נאמן לומר לו כך ויכול להחזיק במעות בתורת שהם שלו.

מעשה ביהודי ירא שמים שנתן לחברו סכום כסף שייתן עבורו בתורת מתנות לאביונים ביום פורים לעני פלוני עקב שנאלץ לעזוב את העיר, ואותו אדם לקח המעות בשמחה וטמן את הכסף בכיסו הפנימי של החליפה, והיה ביום הפורים נכנס למקום שנכנס ותלה את החליפה במתלים בבית הכנסת, ויחזור והנה שוד ושבר נגנבו המעות, ויל"ע אם חייב או לא.

לאחר כמה דקות פגש בו הגבאי ואמר לו מדוע עצבו פניך, וסיפר לו כל המאורע, אמר לו הגבאי יש לנו מצלמות אבטחה ונראה מי הגנב, ויראו והנה אותו שהיה צריך לתת לו את המתנה הוא הגנב, ויש לדון אם יצא יד"ח מתנות לאביונים בכך שהמעות המיוחדים עבורו נתנו לו בדרך גניבה ועתה משאירים בידו בתורת מתנות לאביונים.

איתא בגמ' תענית כ"ט. שכשהמלכות גוזרת גזירה ומת א' השרים מתבטלת הגזירה, וא"כ ק' מ"ט שמת המן לא נתבטלה הגזירה.

והנה השומר אמת (תנינא סוף חומש שמות) מביא מדרש שכשאחשוורוש אמר להמן קח את הלבוש ואת הסוס אמר לו המן שמעדיף שיהרוג אותו, ולא הסכים, והקשה השפתי צדיק מ"ט הממן

עו"ל שבדרך הליכתה הרי השרים יושבים קרוב יותר למלך והפשוטים יושבים בחוץ, וממילא כאשר ושתי תיכנס קודם יראו אותה פשוטי העם ורק אח"כ יראו אותה השרים.

גדל המלך אחשוורוש את המן (ג' א')

יש לבאר בשכר מה זכה המן לגדולה זו, שהוא בזכות מה שהוא גרם למיתת ושתי הרשעה. ואע"ג שמבואר בחז"ל שעשה זאת בשבילו עצמו כדי שביטו תהיה מלכה, מ"מ כיון שעשה מעשה טוב שכרו אינו מקופח.

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי (ו' י"א)

יל"ע דהנה הגמרא בתמורה דנה האם יש איסור נעבד על אדם שעבדו אותו כעבודה זרה, ומדוע לא נוכיח מכך שמרדכי השתמש בהמן אע"ג שעבדו את המן כע"ז. ויל"ע שהלא ניתן לבטל ע"ז ע"י שעושים בה מעשה ביזיון, ויתכן שבהא גופא שהמן הרכיב את מרדכי היה זה מעשה ביזיון והוא ביטול של הע"ז.

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי (ו' י"א)

ובגמרא במגילה ט"ז. מובא שהמן המתין למרדכי עד שיסיים את תפילתו ורק אז לקח אותו על הסוס. ובביאור הדבר מדוע המן חיכה כתב הבן יהוידע שהמן פחד שאם הוא יפסיק את מרדכי באמצע אז לאחר שהם יגמרו מרדכי ישוב להתפלל, ואז יהיה זה תפילה מתוך שמחה וזה בודאי ישפיע. ויש לבאר גם ע"ד זה שהמן פחד שמתוך הכבוד הגדול שיהיה למרדכי הוא ישבר וזה יכאב לו, ואז הוא ישוב להתפלל מתוך שברון לב וזוהי תפילה שודאי תשפיע.

וירכיבהו ברחוב העיר (ו' י"א)

ודעת רש"י במגילה (ט"ו). שהיה זה בט"ז ניסן, וקשה הלא היה זה יו"ט שני של גלויות וכיצד מרדכי רכב על סוס. ויל"ע דמבואר בגמ' בברכות (ס"ג.) שבלא הניח גדול כמותו באר"י מקדשים את החודש בחו"ל ומן הסתם מרדכי גדול הדור היה וקידש את החודשים במקומו בחו"ל, ובזמן שמקדשים את החודש אין יו"ט שני.

וישב מרדכי אל שער המלך והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש (ו' י"ב)

ויל"ע מדוע רק לאחר שמרדכי שב לשער המלך נאמר שהמן היה אבל וחפוי ראש, הלא הוא היה אבל וחפוי ראש כבר קודם. ויל"ע שזה לא היה אכפת כל כך להמן מה שהוא מתבזה, מכיון שאמר שכך יהיה למרדכי

כבוד פחות גדול, שהרי אדם מבזה הוא הלוקח אותו. אך כאשר ראה המן שמרדכי שב לשער המלך ואמרו חז"ל (מגילה ט"ז.) דהיינו ששב לשקו ולתעניתו, וכל הכבוד שקיבל לא השפיע עליו כמלוא נימה, ממילא שוב הצטער המן מדוע הוא אבל וחפוי ראש, שהלא מרדכי בין כה וכה לא נהנה מהכבוד.

והמלך קם בחמתו ממשתה היין וגו' והמלך שב מגינת הבית אל בית משתה היין (ז' ז'-ח')

ויש לבאר שינוי הלשון שכשיצא כתוב משתה היין וכשחזר כתוב בית משתה היין, והיינו כי כשחזר כבר לא היה לו מצב רוח לשתות עוד, ולכן הוא רק הבית של משתה היין, אך לא שתו בו בפועל.

ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי (ז' י')

איתא במדרש שהעץ הזה היה מקרשי המשכן, וא"כ קשה כיצד השתמשו בו הרי זה מעילה. ויל"ע שתליית המן היא מצוות מחיית עמלק, וקיי"ל דמצוות לאו להינות ניתנו (עירובין ל"א., ר"ה כ"ח.), ומעילה זה איסור רק בנהנה.

ובביזה לא שלחו את ידם (ט' ט"ו)

וביאר זה ע"פ דברי המפרשים שכל הנהרגין היו עמלקים (עי' מלבי"ם) מכיון שהיה זה ממון עמלק וממונם אסור בהנאה (עי' רש"י סוף פרשת כי תצא). ויל"ע א"כ כיצד קיבל מרדכי את בית המן (לעיל ח' ב'), הלא היה זה ממון עמלק. [ועי' במלבי"ם שכתב שבית המן לא היה עצם הבית אלא המושג של בית השלטון, כמו הבית הלבן בימינו]. ויש לבאר שהלא אחשוורוש נתן את בית המן לאסתר, ונשים אינם מצוות במחיית עמלק [עמשכ"ל מאבני נזר או"ח סי' תק"ז], ובעונג יו"ט כתב שדבר שעבר דרך אדם שאינו מחויב באיסורי הנאה שלו גם אם אח"כ זה חזר לאדם שמחויב שוב אין בזה איסור"נ, וממילא א"ש שכיון שבית המן עבר דרך אסתר שוב אין בזה דין של איסורי הנאה.

שמחה משתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו (ט' י"ט)

כאן לא מוזכר מתנות לאביונים, ולעומת זאת להלן (ט' כ"ב) כתיב ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. ויש לבאר שהנה מבואר בגמרא (מגילה ה:) על הא דבפסוק כאן כתוב יום טוב ולהלן לא כתוב יום טוב, שמתחילה חשבו לעשותו יום טוב ולבסוף חזרו בהם. ויל"ע דהנה הרמב"ם (פ"ד מהל' יו"ט) כתב שגבאי צדקה צריכים לדאוג שיהיה לכולם סעודת יו"ט, וא"כ בתחילה שרצו שפורים יהיה יו"ט אין סיבה לתקן מתנות לאביונים כי גבאי הצדקה ידאגו לזה, ורק לאחר שלא תיקנו יו"ט תיקנו מתנות לאביונים.

מענייני חידוק

גליון 50 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

פורים תשפ"ב ורואים כמה אנשים מתחזקים בהשגחה פרטית יותר ויותר מבכל שנה ושנה דכמה דאנו זוכרים את ימי הפורים לפני עשרים שנה שהיה יום של שמחה וקיום מצוות, בתקופה זו של סוף עקבתא דמשיחא יש התעוררות גדולה בעולם בכוח התפילה בימי הפורים וגם בגודל עסק התורה בפרט בליל פורים כמו שמבואר בחת"ס הובא ב'ספרא דמלכא' וכ' שקיבל מה'שב יעקב' שכל העוסק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיום מובטח לו שהוא בן עוה"ב. ושומעים כל יום סיפורים השגחה פרטית בגודל התחזקות מועטות של ישראל, ושמעתי כמה עובדות, שהיה משפחה שנסעה למקומות הקדושים ובתוך נסיעתם נפתחה הדלת והיו בסכנה גדולה ולבסוף ראו שנפל רק הכובע של אחד מהם שכבר היה במצב של סוף השימוש בו והיה כתוב בו שמו של האובד וקבלו טלפון מאחד שגר בקיבוץ רחוק מדת שמבקש שיאמרו קדיש על אביו. ובזה ראו בסיבה שנפתחה הדלת כדי שהאובד יאמר קדיש עבור אותו נשמה שלא השאירה אחריה זרע ברוך ה' רח"ל, וידוע עוד הסיפור בשנה זו שהיה בישיבת וולזין בב"ב במשפ' שטרנבוך שאמרו קדיש עבור נשמה קדושה מהעיר פתח תקוה שעזר לאביהם זצוק"ל וההסכם היה שביום שישי יאמר הבן של הנפטר קדיש וכפי הנראה לא עמד בזה ובתחילת הסליחות הגיע ציפור ודפק על החלונות של ישיבת וולזין שגם ביום שישי יאמרו קדיש על נשמתו ואחרי הקדיש נעלם הציפור. ומזה רואים בגודל העליה שיש בעולם האמת לאלו שאומרים קדיש ואחריהם עונים אמן יהא שמיה רבא, וכמה צריך להתחזק בדברי הגמ' בשבת דף קי"ט אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי אמונים אלא אמנים. וכמה מחזק בעל השומר אמונים בגודל חזרת הש"ץ יותר ממעלת התפילה בלחש (כמו שמבואר בזוה"ק פרשת פנחס דף רכ"ט ע"א), ועיין עוד בפרק ו' במאמר שומרי אמונים שענית אמן זה כמת מצוה וזה גורם הגלות בעוה"ר, ואלו שנזהרין בזה היו יכולים לבטל כ"כ הרבה גזירות קשות, וזה גרם לכל גזירות שנת ת"ח ות"ט רח"ל. ובודאי שכל החיזוק שיש בגודל ענית אמן תלוי בנו כי כל הדור הצעיר שרוצים להתחזק רואים את גודל ההתחזקות בשבת האחרונה בשמיעת פרשת זכור והרבה אנשים שמעו עשרות פעמים פרשת זכור וכשרואים שבענית אמן ואמן יהא שמיה רבה מתרשלים כמה ריפיון זה גורם לכל הדור הצעיר.

יבואר גודל אהבת ה' לחוטאים בהקדמת רפואה למכה
במגילה פרק א' פס' ג' בימים ההם כשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה אנו מוצאין בחז"ל בגודל הכוח של כסא אחשוורוש אשר היה חיקוי לכסא שלמה שידוע בחז"ל (הובא במדרש אסתר א' י"ג) שכל כסא שלמה היה קשור למספר שש, ששת ימי בראשית וששת המצות שנצטוו בהן המלך ששה, ששה רקיעים על כל מדרגה ממדרגותיו של הכסא עומדים שנים עשרה אריות זהב וכו', ומבואר מכל המדרש שכסא שלמה כל כולו היה עשוי ממדרגות גבוהות ביותר, וידוע מה דאחז"ל דכסא שלמה נפל בשבי אצל נבוכדנצר מלך בבל ופרעה מלך מצרים עד שהגיע למלך אחשוורוש, וידוע בחז"ל שכל מי שניסה לישב על כסא שלמה מיד נפגע ואחשוורוש לא זכה לישב על כסא שלמה ומש"ה עשה חיקוי לכסא שלמה וכל המומחים בבנין הכסא גרו בשושן הבירה ואחרי שבנו את הכסא ראו שא"א להעביר את זה משושן למקום הבירה ומש"ה קבע אחשוורוש את מקום עיר הבירה דווקא בעיר שושן, ובודאי שכל העולם ראה כאן צירוף מקרים אבל עם ישראל רואה את מגילת אסתר ורואה את איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי וכו' ללמדנו שכבר בתחילת מגילת אסתר נבראה רפואה לגזירת כיליון של פורים כידוע. ומקשים העולם שהקדמת רפואה למכה זה מכה של מחלות אבל כאן הרי כל סיבת הכליה הוא מחמת שהשתתפו בסעודתו של אחשוורוש כמו שכתוב בהמשך המגילה בשנת שלש למלכותו עשה המלך משתה גדול ומסוגית הגמ' במגילה זה היתה סיבה לגזירת אחשוורוש כמו שמבואר בחז"ל כמה נפילות היתה שם ומדוע הקב"ה כבר הקדים רפואת הכסא שזה שורש כל הנס של פורים שהכסא היה בשושן מקום מושבו של מרדכי כמו שכתוב איש יהודי היה בשושן, ומזה רואים כמה הקב"ה אוהב את בניו אהוביו ישראל שאף שידוע שנופלים בכ"כ חטאים גדולים מכין להם הקב"ה את הפתח הקטן של אות ה"א שהוא נותן יד לפושעים, וכמה צריך להתחזק בימים האלה בגודל ההתעוררות והניסים הגדולים שרואים בכל העולם את גודל אהבתו של הקב"ה לישראל אף שנהרגים בכל יום אלפי גוים מ"מ דם יהודי לא נשפך ואף דבעוה"ר עם ישראל נמצא במצב רוחני קשה שלא היה כדוגמתו כמו שמבואר בספר אוה"ח [הובא בספר שומר אמונים] בפרשת שמות פרק ג' על הפסוק וארד להצילו שלפני הגאולה האחרונה עם ישראל יימצא בשער הנו"ן, מ"מ הקב"ה ברוב אהבתו לישראל קורא אלינו ומתחנן אלינו שנשוב אליו כמו שאומר הנביא שובו אלי ואשובה אליכם. ואנו נמצאים בעיצומו של ערב

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן להצלחה בכל העניינים ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

פורים תשפ"ב ❖ גליון תע"א

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

אבל הרי יש לכתחילה לקרוא כל תיבה ממגילה כשירה].

ג. חיילא רק אחר כך

הנה אם קרא תיבה בעל פה, באופן שעדיין לא היה רוב בעל פה ואם כן יצא ידי חובתו, ואחר כך קרא אותה תיבה פעם שנית מהכתב, הרי יש לומר דבאותה שעה לא חיילא התיקון שיהא לכתחילה, מכיון דכבר יצא ידי חובתו עכ"פ בדיעבד.

[ולא ידעתי אם באמת כך, דדילמא כל שלא גמר המגילה עדיין יכול לתקן, ותליא נמי בקריאת שמע ולא הפריד בין הדברים].

אמנם אם אחר כך אמר עוד מילים בעל פה, באופן דהאי תיבה תשלים לרוב בעל פה, בפשוטו קריאתו השניה תצילנו, אף שבשעתו לא חיילא, אבל השתא שפיר דמי והוה רוב מן הכתב דאם לא כן הא לא יצא ידי חובתו כלל.

ד. מגילה או שאר המצוות

הנה יש לעיין במי שנמצא בחוץ לעירו ואין לו מגילה ולהגיע לעירו יעלה לו יותר מחומש ממונו, אז מיפטר ממקרא מגילה.

אך אם יש לו בעירו גם מתנות לאביונים ומשלוח מנות וסעודת פורים וזה ג' מצות, על זה מוציא יותר מחומש, דהרי מוציא על כל מצוה חומש מממונו שנשאר, ואם כן יתחייב ללכת לעירו כדי לקיים הג' מצוות.

אך יש לעיין מהו באופן שיגיע לעירו רק סמוך לשקיעה, ויהא לו מספיק זמן או רק למקרא מגילה שלוקח כל הזמן שנשאר עד השקיעה, או לג' המצוות דכל אחת לוקח שליש מהזמן.

א. מגילה עדיף משאר המצוות

הנה יש לעיין מהו ביש לו ב' אפשרויות בפורים, או ללכת לעיר אחת ולקיים רק מקרא מגילה, או ללכת לעיר אחרת ולקיים ג' מצוות, משלוח מנות ומתנות לאביונים וסעודת פורים אבל לא מקרא מגילה.

וכתב בתשובות באר חיים מרדכי (להגאון רבי חיים מרדכי ראללער אבדק"ק נייאמיץ, ח"א סי' ט"ו) דעדיף ללכת לעיר שיקיים שם מצוות מקרא מגילה, דמקרא מגילה עדיף, ואע"פ שזה רק מצוה אחת, מכל מקום זה עיקר המצוה דפורים דהוא פרסומי ניסא ועדיפא גם מג' מצוות.

ואם כן גם בנידון דידן נימא דיקיים רק מקרא מגילה.

ב. יתחייב בהג' מצוות

אך בנידון דידן יש לדון לא כך, דהרי להגיע לעירו עולה יותר מחומש על מצוה אחת, ואם כן נחייבו להגיע להעיר רק בגלל שאר הג' מצוות, אך אם כשיגיע לשם יתחייב במגילה דקדמה, אם כן לא יבוא כלל. ואם כן באמת יותר נראה שיבוא לעירו ויתחייב בג' המצוות.

ג. אמרי מהרש"ח

הנה ראוי לעיין באמרי מהרש"ח (למסכת בבא מציעא ל"ג א') דהנה

א. לחשוש שנתן לאותו אביון

הנה עובדא הוה באחד שעשה שליח כדי לקיים מתנות לאביונים, ואמר השליח שילך לביתו של עני אחד ויתן לו [ולא פירט לו איזה עני], ואחר כך עשה שליח אחר כנ"ל לתת לעוד אביון.

ויש לעיין האם צריך לחוש שהשליח השני יתן לאותו אביון הראשון ונמצא דלא נתן מתנות לשני אביונים, או דילמא לא חיישינן, דניזיל בתר רובא דהרי יש הרבה אביונים.

א. האביון קבוע

הנה לכאורה האביון הוה קבוע וחשיב קבוע ניכר, ואם כן הוה ספק, ואם נימא דבספק דברי קבלה לחומרא, אם כן יש להחמיר.

ב. האביון פרש

אך אם יתכן שהשליח נתן לאביון שפירש מביתו ופגשו בדרך, אם כן יש להקל, דאז הוה העני פירש וכל דפריש מרובא פריש ולא הוה דהראשון.

ג. שליח של האביון

כמו כן אם יתכן שנתן לשליח של האביון הנמצא בביתו, הנה השליח פריש. אך הרי הנידון על האביון ואם כן יש לומר דאכתי הוה קבוע. [אמנם עיין בתשובות מהר"ר העשיל (נדפסה בספר אוצר הרבי העשיל יו"ד סי' א', והוא בתשובות גאוני בתראי סי' ה') במעשה דוילנא במאי דיליף מסוגיא דנזיר (י"ב א').]

ב. רוב מן הכתב

הנה קיימא לן (שולחן ערוך סי' תר"צ סע' ג') דצריך לקרוא המגילה כולה מתוך הכתב, אבל בדיעבד אם קרא מקצתה בעל פה יצא.

וכמו כן צריך שתהא המגילה כתובה כולה לפניו, אבל בדיעבד אם השמיט הסופר מקצתה או נמחק מקצתה כשירה, מכיון דמגילה קרויה אגרת.

ויש לעיין במגילה הכתובה מיעוטו, האם כל החסרון בגלל קריאה בעל פה, או דילמא החסרון גם משום שעצם המגילה כשירה רק בדיעבד. ולכאורה יש לומר כהצד השני, דהמגילה כשירה רק בדיעבד.

ונפקא מינה במגילה שהתפירות באחת היריעות נקרעו, ויש לו עכשיו שני החצאים הנפרדים, האם יכול לקרוא בו לכתחילה, שהרי קורא הכל מן הכתב, או דילמא נימא דנהי דבדיעבד יצא ידי חובתו, שהרי חלק אחד כשר, אבל האי קלף אינה כשר לכתחילה. ולהאמור הקלף אינה כשירה לכתחילה וצריך למצוא מגילה אחרת.

אמנם דע דלמאי דכתב בשולחן ערוך (שם סע' ג') דאם חסר מהמגילה ההתחלה או הסוף המגילה פסולה ורק בקרא בעל פה כשר, בציור דלעיל גם בדיעבד לא יצא.

אמנם אכתי יהא נפקא מינה בגוונא שיש לו שתי מגילות ובכל אחת חסרה תיבה אחרת, ובזה חייב לקרוא במגילה שלישית אפילו שכבר קרא בשני.

[וכמו כן אם כבר קרא בחלק ממגילה שהוא הרוב, נמי נימא שיקח מגילה כשירה, מפאת דהקריאה אחר כך נהי דלא גרע מקרא על פה,

ו. בשני וחמישי בלאו הכי קורין

הנה אשכחן בתענית אסתר לענין מי שלא צם, דדעת מגן אברהם (סי' תקס"ו ס"ק ח') דיכול לעלות לקריאת התורה שחרית בשני וחמישי, דהרי בשני וחמישי קוראין בתורה אף בלא התענית. אמנם באלה רבה ומאמר מרדכי פליגי. וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק י"ט) דבדיעבד אם קראוהו לעלות יעלה.

א. ויבוא עמלק

הנה לענין פורים שקורין "ויבוא עמלק", כתבו בפוסקים (עיין שערים המצוינים בהלכה סי' קמ"א סק"כ, ועיין שערי תשובה סי' תרצ"ג ס"ק ד') שמי שאין לו פורים באותו יום, יכול לעלות דוקא בשני וחמישי. וצריך עיון דלכאורה תליא בפלוגתא הפוסקים הנ"ל בהך דתענית אסתר.

[ויש לעיין מהו לענין בן ארץ ישראל בחוץ לארץ ובן חוץ לארץ בארץ ישראל לענין הקריאה ביום טוב שני].

ב. בעל קורא

הנה יש לעיין מהו לענין בעל קורא, האם יוכל להיות בעל קורא בתענית מי שאינו צם בתענית שחל בשני וחמישי.

ולענין דדעת המגן אברהם הנ"ל יוכל, וכן לענין לקרוא הקריאה דויבוא עמלק למי שאינו בשבילו פורים [בחל פורים בשני וחמישי], אבל להחולקים לא יוכל. [א"ה. דגם לענין הבעל קורא בעינן שיהא בר חיובא].

ויש לעיין אם אין בעל קורא אחר, האם נוכל לסמוך לכתחילה על המגן אברהם, כמו דסמכין באופן דבדיעבד היכא דכבר קראוהו לתורה.

ג. רוב הציבור אינם מתענים

הנה אם רוב הציבור אינם מתענים מרוב חולשתם, דעת אמרי יושר (להג"ר מאיר אריק זצ"ל, או"ח ח"ב סי' קכ"ד אות ב') דבטלה קריאת היום דשני וחמישי. ויש חולקין.

הנה כעין זה יש לחקור לענין הלל בראש חודש טבת, מי אמרינן דאיכא ב' חיובים לומר הלל, מצד חנוכה ומצד ראש חודש, או דילמא ליכא אלא חיוב מצד חנוכה, דמכיון דחיוב הלל בראש חודש הוה רק מנהג, מאן לימא לן דאיכא האי מנהגא ביום דבלאו הכי אומרים הלל כגון בחנוכה. ונפקא מינה כשנמצא סמוך לסוף היום דראש חודש טבת, ונשאר זמן לקרוא הלל רק בדילוג, האם חייב לקרותו בדילוג כדי לצאת עכ"פ חובת הלל דראש חודש. [ועוד עיין מה שכתבנו בזה בגליון פרשת מקץ תשע"ה בעניני חנוכה].

ז. מבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה

הנה איתא בגמרא מגילה (ג' א') מבטלים תלמוד תורה למקרא מגילה. ותיקשי הרי בקריאת המגילה מקיים גם מצוות תלמוד תורה, ואמאי חשיב שמבטלים תלמוד תורה.

תירוץ א' - ביטול תורה באיכות

הנה בשולחן ערוך הגר"ז (הלכות תלמוד תורה פ"ב ה"ה) מבואר דאיכא ביטול תורה מכיון דאינו מעמיק בתלמודו. [א"ה. זה לשונו. שכל מי שאפשר לו להרבות ולהוסיף בלימודו בענין שלא ישכח בזה מה שלמד כבר, מפני שכבר חזר על לימודו כראוי, ואינו מוסיף אף על פי שאינו מתבטל מתלמוד תורה אלא חוזר תמיד על הראשונות שלא מפני חשש שכחה אלא מפני שנוח וקל לו יותר לחזור על הראשונות מלסרוח בלימוד חדש, הרי זה מתחייב בנפשו ממש וכו'].]

תירוץ ב' - אחשתרנים בני הרמכים

הנה מטו משמיה דמהרי"ל דיסקין, דהנה אמרינן בגמרא מגילה (י"ח א') דאנן לא ידעינן פירושא ד"אחשתרנים בני הרמכים" ומכל מקום איכא בזה מצות קריאה ופרסומי ניסא.

מעתה הרי בהני מילים אין בזה קיום מצות תלמוד תורה ואהא קאי הא דמבטלין תלמוד תורה.

תירוץ ג' - הקריאה במקום אחר

הנה לכאורה יש לומר דהאי דינא דקריאת המגילה אף שצריך לילך למקום אחר ולעזוב מקום לימודו ובדרך אינו יכול ללמוד. [א"ה. כעין זה תירץ בבית אפרים (סי' ס"ז) בשם ר' יעקב לנדא בנו של הנודע ביהודה].

תירוץ ד' - לא חייל ב' שמות

הנה מביאים בשם החזון איש, דכשמכוון למצוות מגילה אינו מקיים מצוות תלמוד תורה, דשם אחד חייל ולא ב' שמות.

והנה לפי זה יש ליישב עוד קושיא, דהנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרפ"ט סעי' ד') דהשומע מגילה ממי שהוא מודר הנאה ממנו יצא,

איירי התם בגוונא דאיכא במקום רחוק אבידת עצמו ואבידת חברו, ואינו יכול לקחת שניהם, ואם ילך לאותו מקום אמרינן דאבידת עצמו קודמת, והשתא מתעצל לילך לקחת אבידת עצמו. [אבל אינו בגדר הפטור דכל שאינו עושה בשל עצמו אינו עושה בשל חברו].

ופסק במהרש"ח דחייב ללכת מפאת החיוב להחזיר את האבידה של חברו, אך אם ילך, יכול ליקח את של עצמו. וכך הוכיח מכח דברי התוספות בבבא מציעא (שם ד"ה אבדתו, דכשם שחזינן התם דאין לחייבו מפאת דבלאו הכי מפסיד, אלא אמרינן דנשאר בפטורו, הכי נמי הכא אין לפוטרו מפאת דבלא הכי לא יטול אלא נשאר בחיובו). והכי נמי בנידון דידן נימא דחייב ללכת לעירו מחמת החיוב ג' מצוות, אמנם בהגיעו לשם יקרא המגילה.

והנה יש לומר דמגילה דמי לחנוכה במחזור על הפתחים משום פרסומי ניסא. [א"ה. כגון ביש לפניו גם מצוה דאורייתא, וגם מצוה דרבנן של פרסומי ניסא, ואין לו כסף לאף אחד מהם, האם נימא ליה לחזר על הפתחים, דאז כשיקבל הכסף, הא יתחייב בהמצוה דאורייתא, ואם כן למה יחזר, אך אם נפטרנו מלחזר, הא יש לפניו פרסומי ניסא וחייב לחזר]. אך לא אשתמיט זה.

ה. קטן בקריאת המגילה

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרפ"ט סעי' א') מחנכים את הקטנים לקרוא המגילה.

וכתב בראב"ה (סוף סי' תקס"ט) דהיינו אף בקטנים שלא הגיעו לחינוך, מדאיתא בירושלמי (מגילה פ"ב ה"ה) דצריך לקרוא המגילה בפני אנשים ונשים וקטנים, ויהיב טעמא בירושלמי משום שאף הן היו בספק להשמיד להרוג ולאבד, משמע דנכלל בזה גם קטנים שלא הגיעו לחינוך, דהרי גם הם היו בספק להשמיד. [והיינו אם עכ"פ מבינים בקריאת המגילה].

אמנם בהגר"א (סי' תרפ"ט סעי' א') ובמשנה ברורה (שם ס"ק ג') כתבו דקטנים חייבים דוקא בהגיעו לחינוך וכמו בכל המצוות.

א. פלוגתא ירושלמי ובבלי

הנה תיקשי על הגר"א והמשנה ברורה מהירושלמי הנ"ל דמבואר דגם קטנים היו בספק להשמיד. ואם כן נימא דחייבין גם בלא הגיעו לחינוך.

אמנם באבודרהם (ברכת המצות ט' א') מביא דברי הירושלמי הנ"ל דמשמע דקטנים חייבים שאף הן היו בספק להשמיד, אך כתב דבגמרא דידן (מגילה ד' א') מבואר דפליג על הירושלמי, דהרי קאמר דחייבין מחמת האי טעמא רק נשים לבד ולא הזכיר קטנים.

[והקשה לגמרא דידן אמאי באמת קטנים אינם חייבים במגילה, דהא כתיב טף ונשים, הרי גם הקטנים היו באותו הנס, ותיירץ דנשים כיון דאיתנייהו במצות לא תעשה ובמצות עשה שלא הזמן גרמא הטילו עליהם מצות מגילה כיון שהן היו באותו הנס, אבל קטנים דלא שייכי במצוות כלל לא מחייבין להו אע"פ שהיו באותו הנס. אך נראה דגמרא דידן פליג רק בלא הגיע לחינוך, אבל בהגיע לחינוך חייבים, דהרי איתא במתניתין (מגילה י"ט ב') לרבי יהודה קטן שהגיע לחינוך יכול גם להוציא].

ב. סתירה ברבי יהושע בן לוי

אך צריך עיון דהרי הוכחת אבודרהם דגמרא דידן פליג על הירושלמי דקטנים פטורים, היינו מממירא דרבי יהושע בן לוי שלא הזכיר קטנים, והרי התם בירושלמי (שם) מבואר דרבי יהושע בן לוי עצמו עשה הלכה למעשה דצריך לקרוא לפני הקטנים, דהיה מכניס את בניו ובני ביתו הקטנים והיה קורא לפנייהם המגילה. ועל כרחך דגם לגמרא דידן קטנים חייבים גם בלא הגיעו לחינוך וכדעת הראב"ה.

ג. גם בהגיעו לחינוך משום דהיי באותו הנס

הנה יש ליישב דברי האבודרהם, דיש לומר דלעולם גם כוונת הירושלמי היינו דוקא בקטנים שהגיעו לחינוך, וכי תימא אם כן אמאי בעינן להאי טעמא דאף היו באותו הנס הרי בהגיעו לחינוך חייבין בכל המצוות, יש לומר דאם לאו טעמא דאף הן היו באותו הנס לא שייך חינוך בקריאת המגילה, דהרי אז קטנים לא היו שייכים בהמצוה דקריאת המגילה, כמו דאמרינן בגמרא חגיגה (ו' א') לענין חיגר, דקטן חיגר אע"פ שיכול להתפשט, פטור מחינוך לעליה לרגל, דכל היכא דגדול פטור מדאורייתא קטן נמי פטור מדרבנן.

ובמשנה ברורה (שם ס"ק י"ד) מבאר הטעם דמצוות לאו ליהנות
ניתנו, ומשום הכי שמיעת המגילה כדי לקיים המצוה לא חשיב
הנאה.

ותיקשי הא בנוסף לקיום מצוות מגילה, נהנה גם מתלמוד תורה
שבמגילה, והרי מצאנו בחידושי רבינו אברהם מן ההר (נדרים מ"ח א')
דאסור ללמוד תורה מספרים האסורים בהנאה, דלא אמרינן בזה דמצוות
תלמוד תורה לאו ליהנות ניתן, דשאני מצות תלמוד תורה דעיקר המצוה
הוא ליהנות מהלימוד, מעתה תיקשי היאך שומע המגילה ממודר הנאה,
הרי מצד מצוות תלמוד תורה לא אמרינן דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

אמנם להאמור יש לומר דבשמיעת המגילה אינו מקיים כי אם מצוות
מגילה, ואף שמכל מקום נהנה מהדברי תורה שבמגילה, הרי זה ככל הנאה
ממצוה, כגון הנהנה מנטילת לולב על מה שזכה לקיים המצוה, דבכהאי
גוונא מותר לקחת גם לולב שמודר ממנו הנאה, דבאיסור הנאה אוסר רק
כשזה עיקר המעשה, אבל כשהוא רק פסיק רישא שיהנה מותר, דפסיק
רישא לא נאסר באיסורי הנאה. משא"כ בתלמוד תורה שעצם המצוה הוא
להתענג ואינו רק פסיק רישא.

ח. שמא טבריא ישב ולבסוף הוקף

הנה איתא בגמרא מגילה (ה' ב') דחזקיה קרא המגילה בטבריא
בי"ד ובט"ו, דטבריא הוה ספק מוקף חומה. וכך קיימא לן (שולחן ערוך
סי' תרפ"ח סעי' ד') דכל כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו,
קורין בי"ד ובט"ו.

תו אמרינן (שולחן ערוך סי' תרפ"ח סעי' א') דכרכים המוקפים חומה
מימות יהושע בן נון, אפילו אינן מוקפין עכשיו, מכל מקום קורין
בט"ו, והוא שהוקף ואחר כך ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו
אחר כך, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. אבל
בסתמא אמרינן דהוקפה ולבסוף ישובה.

והנה פליגי בפוסקים האם סמכין מיעוט לספק ספיקא, בתוספות
בנדה (י"ח א' ד"ה שליא) מבואר דמצרפינן, [דהרי צירפו מיעוט שליות שאין ולד
לגיסא דשמא במקצת אין ולד], אמנם בתוספות בכתובות (ט' א' ד"ה ואי בעית)
מבואר דלא מצרפינן. ובסדרי טהרה (סי' קפ"ז ס"ק ט"ו) נקט כתוספות
בנדה דמצרפינן.

מעתה אם נימא כתוספות בנדה דמצרפינן, אם כן אמאי קרינן
בטבריא בט"ו מחמת ספק, הרי נימא דסמוך האי מיעוט דישוב
ולבסוף הוקף, לספק דלא הוה מוקף חומה כלל, והוה ספק ספיקא
דאינו חייב בט"ו, ואם כן לא יקרא אלא בי"ד.

תירוץ א' - מיעוטא דמיעוטא

וכי תימא דהוה מיעוטא דמיעוטא ובזה לא אמרינן סמוך לפלגא,
אך הוא דבר חדש ומסביר צריך עיון, דהרי בשלמא לענין סמוך
מיעוטא לחזקה מפלגין בזה, דבמיעוטא דמיעוטא נשאת הכרעת
הרוב כנגד החזקה, אבל הכא גם במיעוטא דמיעוטא מכל מקום הוי
טפי מספק השקול.

תירוץ ב' - קבלה בידי חז"ל

ולומר דקבלה בידם בטבריא דהיתה ודאי הוקף ולבסוף ישב, הוא
נמי חידושא.

תירוץ ג' - שמא בנאו עוד בתים אחר כך

יש ליישב דהרי אף אם ישבה ולבסוף הוקפה, אכתי איכא צד דהוה
מוקף, דהרי דן בטורי אבן (מגילה ג' ב'), מובא בביאור הלכה סי' תרפ"ח סעי' א')
דהא דאמרינן דישוב ולבסוף הוקף אינו נידון כמוקף לענין מגילה, היינו
דוקא אם לא נבנו בה בתים חדשים לאחר שהוקפה, אבל אם נבנו בה
בתים חדשים, דל בתים שקדמי להיקפן, הא נידונה כמוקף על ידי
הבתים דלאחר הקיפן, ואולינן בתר רובא, דאם רוב הבתים שבעיר
נבנו לאחר החומה, מיעוטו בטלה לגבי רובא וקורין כולן בט"ו. ונאם
איפכא איפכא, אבל במחצה על מחצה צריך עיון.

[אמנם בחזון איש (מועד סי' קנ"ג ס"ק ה') פליג, דאם היו כבר בתים לפני החומה,
כבר לא חשיב חומה, דהרי החומה נבנית להגן על הפרזית, תו ביאר, דכל הנבנה
אחר כך בטל לבית הראשון].

אך אכתי תיקשי דהרי גם לענין האי ספק אכתי נימא דיש צד מיעוט
לצרך לפלגא.

ד. חילוק ביסוד הנ"ל

הנה כעין הנ"ל יש לשאול במת הנמצא בין שתי עיירות, דהרי

אמרינן (סוטה מ"ה ב') דלמאן דאמר דאי אפשר לצמצם, שתי העיירות
מביאות עגלה ערופה ומתנות, והרי כל אחת פטורה משום ספק
ספיקא, דילמא אינו קרוב לה ודילמא ההרוג טריפה.

וכעין זה יש להעיר לענין קושיית הר"ש בספר הכריתות (סי' ר', מובא
בפתי סי' ק"י ס"ק י"ב) דהנה איתא בקרא (דברים כ"א ה') דנחל איתן [מקום
שעורפים העגלה ערופה] אסור בעבודה ובזריעה, והקשה דליתסר כל דוכתי
בעבודה מפאת דשמא הוא נחל איתן, [ותירץ דעל כרחך מוכח דבקבוע דלא מינכר
לא אמרינן דינא דקבוע. והרי לא ידוע איזה שדה הוה נחל איתן, ולא דמי לחנויות קבועות].
מעתה להאמור הרי דילמא החלל היה טריפה, ואם כן הוה ספק
ספיקא, ספק אינו נחל איתן וספק הוה טריפה. וכל זה תיקשי
לתוספות בנדה.

אבל אטו בספק יבמה נימא דשרי ליבם, דדילמא היבם לאו אחיו
ונצרך לספק. וכן אטו בספק נבילה נימא דילמא הוה גם כן טריפה ואם
כן הוה איסור ודאי.

אלא היה נראה דדבר שהוא נידון לעצמו לא מצרפינן, כגון דנפסק
כבר לענין אחר שאינו טריפה, אבל אכתי יש לעיין בהך דטבריא דהתם
הנידון דמוקפין היינו רק לענין קריאת המגילה.

ט. אשה וקטן להוציא אחרים

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרפ"ט סעי' א') הכל חייבים בקריאת
המגילה, אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים.

וכתב בביאור הלכה (שם) בשם אשל אברהם, דיש להסתפק באשה
שכבר יצאה ידי חובתה, דנימא אין מוציאה לאשה אחרת, והוא הדין
קטן שיצא אם מוציא לאשה או לקטן אחר, דהרי שמא אינם בכלל
ערבות, ואם כן לא אמרינן בהו אף על פי שיצא מוציא.

א. האם יש ערבות בנשים

הנה דעת הדגול מרבבה (סי' רע"א סעי' ב') דאין ערבות מאיש לאשה
ומאשה לאיש, ולכן אם האשה לא התפללה ערבית וחייבת בקידוש
מדאורייתא לא יוציאנה איש שהתפלל וכן להיפוך.

והגרע"א (קמא סי' ז', גליון שו"ע שם) פליג דדוקא במה שאינו מחוייב אינו
מוציא אבל במה שמחוייב יש ערבות בין לאיש ובין לאשה.

ב. האם יש ערבות לקטנים

לפי זה כתב הגרע"א דקטן שאוכל כזית יוכל להוציא גדול שאכל
כזית, ותמיה על תוספות (מגילה י"ט ב' ד"ה ורבי יהודה) שלא כתבו כן. אמנם
בחזון איש (א"ח סי' כ"ט ס"ק ה') תירץ דאין ערבות קטנים על הגדולים.

ג. לאיש על אשה יש ערבות

מעתה לדברי הגרע"א דפליג על הדגול מרבבה, אם כן בגוונא דאשל
אברהם נמי איכא ערבות ונימא בהו אע"פ שיצא מוציא.

[א"ח. ואין לומר דנקטין כהדגול מרבבה, דהרי במשנה ברורה (סי' רע"א סק"ה, שער
הציון שם אות ט') פסק כהגרע"א דאיכא ערבות בנשים. ועוד חזו"ן דמהנינו בקריאת
המגילה דאיש קורא לאשה אע"פ שכבר יצא].

ויש לומר דסבירא ליה לאשל אברהם דנהי דלאיש על אשה יש
ערבות ואמרינן אע"פ שיצא מוציא, אבל אשה לאיש גרע, דאין על
נשים ערבות. וכן לא לקטנים.

י. המקבל יהא בתורת פורים

הנה כתב באור שמוח (על הש"ס מסכת מגילה) לענין משלוח מנות
ומתנות לאביונים דלא סגי שיהא הנותן במצות פורים אלא בעינן שגם
המקבל יהא במצוות פורים, הלכך מוקף שנתן לפריז בט"ו לא יצא.
וכן איתא בדינים והנהגות (למון החזון איש, פרק כ"ב סעי' ט').

מעתה יש לעיין מהו באיפכא, שפריז נותן למוקף בי"ד, האם
הפריז יצא ידי חובת משלוח מנות או מתנות לאביונים.

א. צדדי הספק

צדדי הספק, דלחד גיסא יש לדון דיצא ידי חובתו, דכיון דמבואר
בירושלמי במגילה (פ"ב ה"ג) לענין קריאת המגילה דבן ט"ו שקרא
המגילה בי"ד יצא ידי חובתו בדיעבד, חזינן דבן ט"ו חשיב בר חיובא
בי"ד, אם כן יש לומר נמי דמהני לענין דינא דמשלוח מנות שייצא
הנותן לכתחילה.

אמנם לאידך גיסא יש לדון דיצא ידי חובתו רק בדיעבד,

וכמו לענין מגילה שיצא ידי חובתו רק בדיעבד. או דנימא דגם בדיעבד לא מהני.

ב. ט"ו ב"ד לענין שאר מצוות היום

הנה זה כד אמרינן דדינא דירושלמי הנ"ל דבן ט"ו שקרא המגילה ב"ד יצא ידי חובתו בדיעבד, היינו גם לענין שאר מצוות היום. אמנם באור שמח (שם) כתב בפשיטות דהוה רק לענין קריאת המגילה ולא לענין לשאר מצוות היום.

אך צריך עיון דאיכא דסברי (רמב"ן ב' א' ד"ה ועכשיו, בשם תשובות הגאונים) דהא דטבריא קרא בב' הימים היינו רק מידת חסידות מפאת דיצא בדיעבד ב"ד, משמע דמדינא פטור ביום השני מכל הפורים.

ג. שם בר חיובא שאני

הנה במשנה ברורה (סי' תרפ"ח ס"ק ח' ובשער הציון שם) מביא פלוגתא אם מוקף יכול להוציא פרוזי ב"ד בקריאת המגילה, דדעת פרי חדש שאינו יכול להוציא, אבל דעת הפרי מגדים דבדיעבד יצא.

והנה להסוברים דמוציא מכיון דחשיבא בר חיובא, אם כן יש לומר דהכי נמי לענין לקבל משלוח מנות ומתנות לאביונים.

אך יש לחלק דשם בר חיובא שאני, ואכתי נימא דאינו יכול לתת לבן ט"ו משלוח מנות ומתנות לאביונים מכיון דלענין לכתחילה אינו בן י"ד.

[הנה לפרי מגדים שמוציא בקריאת המגילה רק בדיעבד, היינו משום דבירושלמי (שם) מסתפק לענין בן ט"ו אם יכול להוציא לבן עיר ב"ד כיון דבדיעבד יוצא ב"ד, וסובר הפרי מגדים דיש לשאול הכי גם לגמרא דידן.]

ויש לעיין לגיסא דירושלמי דמוציא בקריאת המגילה, האם מוציא גם לכתחילה מכיון דהוה בר חיובא. או דילמא מוציא רק בדיעבד, דלא עדיפא השומע מן המשמיע, והרי המשמע ודאי יצא רק בדיעבד מכיון דעיקר זמנו בט"ו, וכעין זה אשכחן [עיי' משנה ברורה סי' תרפ"ט ס"ק ח'] לענין חרש דמוציא להפקח רק בדיעבד מכיון דלעצמו ליכא שמיעה. אך יש לומר דשאני הכא דבן ט"ו ב"ד מקרי בר חיובא ואם כן יכול להוציא לכתחילה].

ד. אביון אחד בכל יום

הנה יש לעיין אם יתן המוקף לאביון אחד ב"ד ולאביון שני בט"ו, האם מצטרפים לקיום המצוה דמתנות לאביונים. ובפשוטו יש לצרפם.

[ואכתבה בזה, דהנה בד' מינים שבלולב דעת בה"ג דמהני גם בזה אחר זה, וכן קיימא לן (שולחן ערוך סי' תרנ"א סעי' י"ב), ויש לעיין בג' הדסים אם מהני בזה אחר זה, וכתב בחזון איש (סי' קמ"ט ס"ק א') דמהני, וכתבתי זאת לא בתור זכר לדבר, אלא אידי דאתי לידן].

י"א. ספק מוקף וספק סמוך למוקף

הנה אמרינן בגמרא מגילה (ב' ב') כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון כדרך וקורא בט"ו, וסמוך היינו כמחמתן לטבריא והוא מרחק של מיל.

פרשת צו

בקשקשים, חזינן גם לענין חלב, דאסור לאכול חלב של שקדים עם בשר, משום מראית עין שנראה כאוכל חלב עם בשר, וכתבו בפוסקים (רמ"א יו"ד סי' פ"ז סעי' ג') דמותר לאוכלם ביחד כאשר מניח שקדים ליד החלב, דזה הוה היכר דאינו חלב אמיתי אלא רק חלב של שקדים.

מעתה יש לחקור האם מהני שקדים לחלב גמור שנתבשל עם דבר הדומה לבשר ואינו בשר. [ועיין בזה בדרכי תשובה שם ס"ק מ"ט בשם חגורת שמואל שם סק"י].

וכעין זה הנידון באופן שהחלב אינו של שקדים אלא חלב אחר שאינו חלב אמיתי, האם יכול להניח שקדים.

ג. כזית או רביעית

הנה כתב ברמב"ם (פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"א) דאיסור דם בכזית, [וחצי שיעור אסור מן התורה], אמנם לאידך גיסא כתב ברמב"ם (פ"ד מהל' מאכלות אסורות ה"ט) דשיעור צירוף דם היינו בכדי שתיית רביעית, שאם שהה מתחילה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצטרפין. ותמה במנחת חינוך (מצוה קמ"ח) על סתירת הדינים.

ולומר דסוף סוף הוה משקה ולכן ביותר משתיית רביעית אינו מצטרף דאין כן הדרך שתייה, ומכל מקום שיעורו בכזית מכיון דכתיב ביה אכילה, אך הדבר צריך תלמוד.

וכל דם לא תאכלו

וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ וגו' (ז' כ"ו)

הנה נביא כמה נידונים באיסור אכילת דם:

א. דם דגים טמאים

הנה איסור דם רק בבהמה וחיה ולא בדגים, אבל דם דגים טמאים, כתב בחינוך (מצוה קמ"ח) דדמם אסור, לפי שהוא כמו חלב בהמה טמאה, שאסור משום הכלל שבידינו שמאכל היוצא מן הטמא טמא, כמו שמצינו שאסרה תורה ביצת היענה לפי שיוצאה מן הטמא.

לפי זה דם בהמה טמאה אסירא משום איסור דם וגם משום טמאה, וכן דם טריפה אסירא גם משום טריפה וכמו חלב טריפה אסירא.

ונפקא מינה לענין דם שבישלו דאין חייבין עליו משום דם, דמכל מקום יהא איסור טמאה. [ועיין נמי בזה באחיעזר ח"ג סי' ל"א].

ב. מראית עין

הנה דם אדם מותר, אבל אסירא משום מראית עין, וכן דם דגים אסירא משום מראית עין, אך אמרינן (כריתות כ"א ב') שאם יש בכלי קצת מקשקשי הדג שרי, דכך ניכר לכל שהוא דם דגים.

ויש לעיין בהאי דינא דמראית עין, דהנה כעין דין הנ"ל דשרי

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת צו תשפ"ב

ממלכת כהנים

תורת כהנים

והנה, באמצע כל זה, אנו פוגשים פתאום פסוק שלא ציפינו לו. באמצע כל ההלכות הנוגעות רק לכהנים, פתאום ישנו פסוק שלכאורה אינו מהנושא המדובר: "כָּל חֵלֶב שֹׁר וְכֶשֶׁב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ" (ז כב). פסוק זה מדבר באכילת חולין, והוא נוגע לכל אחד ואחד מעם ישראל.

מדוע הזכירה התורה פסוק הנוגע למטבח של כל יהודי, דין של חולין, בתוך לב הפרשיות של דיני הכהונה? התורה מגלה לנו את התשובה בהמשך הפסוק: "כִּי כָל אֲכָל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לֹה' וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכָלָת מַעֲמִיָּה". לא כל חֵלֶב אסור, רק חֵלֶב של בהמה שהיתה יכולה להיות קרבן אסור. אבל עדיין צריך להבין את עצם הדבר: הרי הבהמה אינה קרבן, רק היתה יכולה להיות. אז למה זו כבר סיבה לאסור את החֵלֶב שלה?

מדוע רק בגלל שהכהן העובד בבית המקדש מסיר את החֵלֶב מן הבהמה ומקריב אותה ע"ג המזבח, אני צריך להסיר את החֵלֶב מהבשר שלי, במטבח שלי? הרי הבשר שלי איננו קרבן! אתם יודעים בוודאי שהסרת החֵלֶב אינה דבר קל, זהו תהליך קשה שנקרא "ניקור". צריך להביא "בעל-מנקר" מנוסה, ולשלם לו תשלום מפולפל. אז מה הטעם לכל זה, אם הבהמה הזו אינה קרבן כלל? אינני יודע אם השאלה הזו מטרידה אתכם, אבל לדעתי היא שאלה טובה.

מדוע לא לאכול דם?

ובפסוקים הבאים אנו מוצאים עוד מצוה דומה: "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לְעוֹף וּלְבְּהֵמָה. כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיָּה: (שם כו - כז). "בכל מושבותיכם!" כל יהודי, כהן או שאינו כהן, בכל מקום בעולם, צריך להיזהר שלא לאכול דם. גם דם בהמה שאינה קרבן אסור לנו. לכן אנו מולחים את הבשר לפני אכילתו, כדי להסיר כל שארית של דם מן הבשר.

למה באמצע דיני הקרבנות, התורה מלמדת אותנו עוד דין של חולין, איסור אכילת דם? גם כאן התשובה

בפרשת צו אנו ממשיכים ללמוד על עבודת הכהנים, אלו שזכו ונבחרו לעמוד ולשרת את ה' בבית המקדש. וההרגשה היא, שאנו מוצפים בתשומת הלב שניתנת לכהנים, לכל פרט ופרט מלבושם, מעשיהם ועבודתם. מצוות ע"ג מצוות, חוקים ע"ג חוקים שנאמרו רק לבני אהרן, הכל כדי לעצב את התנהגותם של "בני האצולה" של עם ישראל. אני לא רוצה שכולכם תקנאו בי שאני זכיתי להיות כהן, אבל ברוב ספר ויקרא נראה כל הזמן יותר ויותר את כבודם ומעלתם של הכהנים.

אני יודע שרובנו כבר הפנמנו את הערכים העכשוויים של דמוקרטיה ושוויון לכל, ולא נוח לנו כ"כ לחשוב על כך, אבל האמת היא שכשבני לוי נבחרו להיות כהני ה' היה זה כבוד גדול וגאווה גדולה בשבילם. הם היו על 'גג' העולם! לא בגלל הזכות לקבל מתנות כהונה, אלא בגלל המעלה הגדולה והזכות העצומה להיות משרתי ה' בביתו. ואין לי כל ספק שכל שאר בני ישראל קינאו בהם, והתאכזבו מכך שלא הם נבחרו. הבכורות, שאיבדו את הזכות הזו, בוודאי קינאו בהם; אבל לא רק הם. כולם רצו להיות כהנים.

החולין כקדשים

להיות כהן פירושו: קרבת אלוקים נצחית. "וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם" (במדבר ג יב), ואומר המדרש "כל מקום שנאמר 'לִי' - לִי לנצח, בעולם הזה ובעולם הבא" (ויק"ר ב ב). להיבחר ע"י ה' "להיות לו" הרי זה הכבוד הגדול ביותר, כבוד נצחי ששאר העם יכול היה רק להביט בו בערגה.

במסענו בספר ויקרא, אנו מרגישים כאילו לוקחים אותנו לסיור במקום קדוש שאין לנו שייכות אליו, ואין לנו רשות להיות בו. בית המקדש ועבודת הקרבנות, קדושת הכהונה ומתנותיה. הפרשיות ויקרא, צו ושמיני נראות לנו מחוץ לתחום.

כולנו יודעים שלפני שה' נתן לישראל את התורה, הוא קרא למשה ואמר לו להכריז על כך לעם ישראל. אבל גם מי שמכיר את מילות הפסוקים האלה, הרבה פעמים רואה בהם מליצות יפות ותו לא. אבל אין כאן מליצות בלבד, ועלינו להטות אוזן ולשמוע היטב כל מילה. אומר ה' לישראל: "אני עומד לעשות דבר שישנה לגמרי את טבעו וטיבו של העם הזה. אם תעמדו למרגלות הר סיני ותאמרו 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע', אז 'וְהָיִיתֶם לִי סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים'."

מה הפירוש "עם סגולה"? אין הפירוש רק שיקבלו "סמיכה", או איזו תעודה שתהיה תלויה על הקיר ותכריז לכל מאן דבעי שיש כאן עם סגולה. אלא הכוונה שעם ישראל ישתנה לגמרי ויהפוך למשהו אחר, בטבע ובמציאות. לא רק מצוות קיבלנו בהר סיני, אלא אנו עצמנו השתנינו והפכנו לעם מסוג שלא היינו לפני כן.

"בְּחֵרָתָ בָּנוּ מִכָּל עָם"

פירוש הדבר הוא, שמקומנו בין העמים ותפקידנו בהיסטוריה השתנה. איננו רק יותר טובים, ואפילו לא הכי טובים. אלא איננו נמנים עימם כלל, איננו עם כמותם כלל. נבחרנו והועלינו לדרגה גבוהה הרבה יותר משאר האנושות. זה דבר עצום: היהודי הוא יותר מאנושי!

ומהו התפקיד של ה"עם סגולה"? עכשיו הגענו למילים שעליהם אני רוצה לדבר היום, כי הם התשובה לכל השאלות ששאלנו קודם: "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכֶּת כְּהֻנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות יט ו). תוודא שעם ישראל יבינו היטב את מה שאני אומר לך, אמר ה' למשה.

חשיבות עצומה טמונה במילים האלה, "מִמְּלַכֶּת כְּהֻנִּים". כל דבר בתורה הוא חשוב, אבל כאן ישנה חשיבות מיוחדת. אינני מתיימר לבאר את העניין במלואו, אבל אני רוצה לדבר כאן על בחינה אחת שלו.

הכהן משרת ה'

תחילה עלינו להבין את משמעות המילה "כהן". כמו שאמרנו, כהן הוא זה שזכה להיבחר למקצוע הנחשק והמרומם ביותר שקיים, להיות משרת של ה'. ייתכן שהוא גם עובד כסנדלר או סוחר, אבל "כהן" - זו המהות שלו. הוא נולד כהן, חי ככהן, וימות כהן. כל השאר טפל. כל חייו הוא עומד הכן לשרת את הקב"ה.

כשהקב"ה הכריז שאנו נהיה "מִמְּלַכֶּת כְּהֻנִּים", הוא הטיל על כל עם ישראל את האחריות והזכות של

אינה סוד, אלא היא מופיעה בפירוש בפסוקים: "כִּי נִפְשׁ הַבָּשָׂר בָּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר" (שם יז יא). הדם הוא המכפר בקרבן, ולכן אסור לאכול אותו.

אלא שגם פה יש לשאול: בשלמא דם של קרבן, מובן שאסור לאכול כי הוא מיועד לכפרה. אבל מדוע אסור לאכול שום דם, גם של בהמה שאינה קרבן, גם בריחוק גדול מבית המקדש? הרי הדם הזה אינו מיועד לכפרה?! למה התורה מצווה עלינו לנהוג בכל הבשר שלנו כאילו הוא קרבן? למה צריך לנהוג כאילו המטבח שלנו הוא בית המקדש?

כהן צריך להיראות כבן מלך

והדבר המפעים באמת הוא, שלא רק בדברים הקשורים לקרבנות אנו מוצאים עניין זה, אלא גם בדברים אחרים הנוגעים לחיינו יום יום. הכהנים נצטוו: "אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים ... לֹא יִקְרְחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפָאֵת זָקָנָם לֹא יִגְלְחוּ וּבְבִשְׂרָם לֹא יִשְׁרְטוּ שְׂרָטָה" (כא ה). כהן צריך להיראות כמו 'נסיך', כמו בן מעמד האצולה. ומדוע? אומרת התורה הקדושה: "כִּי אֵת אֲשֵׁי ה' לָחֶם אֱלֹקֵיהֶם הֵם מִקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ". מכיון שהם משרתי ה', המראה החיצוני שלהם צריך להתאים לזה.

והנה, התורה חוזרת שוב על ציוויים אלו במקום אחר, והפעם כוללת את כל חלקי העם במצוה: "לֹא תִקְפוּ פֶּאֶת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאֶת זָקְנְךָ" (שם יט כז). ובמקום אחר: "בָּנִים אַתֶּם לֵה' אֱלֹקֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְלֹא תִשְׁיִמוּ קִרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמֵת" (דברים יד א).

התורה מצווה את כל ישראל לשמור את המצוות שהכהנים מצווים בהם, והטעם שהתורה נותנת לזה הוא: "כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לֵה' אֱלֹקֶיךָ וּבְךָ בָּחַר ה' לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (שם יד ב). אותם ציוויים שניתנו לכהנים, ניתנים גם לישראל, עם אותו הטעם: "כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לֵה' אֱלֹקֶיךָ", עם שנועד להיות משרתים לה'.

"עם סגולה"

אמנם אין לי יכולת לגלות לכם סתרי תורה, אבל יש דברים שאפילו לנו נראים פשוטים. אחד לאחד הציוויים לכהנים חוזרים ומצטווים לכל עם ישראל: קרחה, שרטת, הקפת הראש והשחתת הזקן. נראה ברור שהמטרה כאן היא שכל עם ישראל ינהגו כאילו הם כהנים! ואם נשים לב, נראה שהעניין הזה כבר התחיל במתן תורה.

אילו בהמה זו היתה קרבן, היו נוטלים את דמה ומזים אותו על המזבח לכפר; והיו מסירים את חלבה ומקטירים אותו על גבי המזבח. ולמרות שאיננו כהנים ובהמה זו אינה קרבן, אנו רק מכינים ארוחת ערב למשפחה שלנו במטבח הפרטי שלנו, אבל הקב"ה רוצה להזכיר לנו שממלכת הכהנים עומדים תמיד לפני ה' ועובדים אותו. ולכן צריך להתייחס לכל מעשינו כאילו הם נעשים לפני ה' בבית המקדש.

אפילו הכנה פשוטה של מזון מזכירה לנו שאיננו משפחות האדמה! השחיטה שלנו איננה רק "שחיטת חולין", אלא היא הד של "שחיטת קדשים". את הדם שופכים על הארץ, ואת החלב מסירים; בדיוק כמו בבית המקדש.

שולחן דומה למזבח

מטעם זה עם ישראל מבין, שכשהוא יושב לשולחן לאכול זה לא סתם שולחן, אלא "זה השלחן אשר לפני ה'". "שולחן דומה למזבח" אומרת הגמ' בחגיגה (כז). זה אולי נשמע משונה, אבל זו אמת לאמיתה; לא סתם מילים. בבית יהודי כשהילדים משתובבים ואחד מהם עולה ויושב על השולחן, אמו מורידה אותו משם ואומרת לו: "לא יושבים על המזבח!" כך היו עושים בכל הדורות. שולחנו של היהודי הוא קדוש.

ולא רק בגלל שאוכלים אוכל כשר, ומארחים גם עניים. ולא רק בגלל שאומרים דברי תורה על השולחן. כל זה חשוב מאד, אבל לא בגלל זה השולחן שלנו דומה למזבח; אלא בגלל שכל מה שאנו עושים בבית הוא חלק מעבודת ה'. חושבים על ה' כל העת. בישיבתנו לשולחן, פינו מלא בשירות ותשבחות לה', לתורתו, וגם לכל בניו ועובדיו. לא רק משלמים "מס שפתיים" ואומרים "ברוך אתה ה'". ממלכת הכהנים מכניסה את הקב"ה בכל מקום שאפשר, גם במחשבה בעת האכילה, כמו הכהן שוודאי חושב על ה' בעת שמקריב את הקרבנות על המזבח.

ה"כיור" ליד מיטתנו

א"כ, מי שמכיר את מקומו כאן בעולם מבין, שכל חייו הוא צריך להתנהג כמו הכהנים. כמה שאפשר, מבוקר עד ערב, צריך לזכור שאנו כהנים המשרתים את ה'. וזו הסיבה שבבוקר, מיד כשקמים מהמיטה, נוטלים ידיים. מה העניין בנטילת ידיים שחרית? הרשב"א (שו"ת ח"א סי' קצ"א) אומר שהעניין הוא כדי להראות שאנו כהני ה'. לכן נוטלים ידיים מכלי דווקא, כמו שעשו הכהנים כשהכינו את עצמם לשרת בביהמ"ק. "ככה המקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו", כך אומר הרשב"א!

הכהנים. "ממלכת כהנים" הכוונה שכל אחד ואחת הוא כהן, חי חיי קדושה של שרות לה'.

ועכשיו אנו מבינים מדוע דינים ששייכים לכל העם הוכנסו לספר "תורת כהנים". כי זהו מקומם! כשהתורה עוסקת במעמדם המיוחד של הכהנים, ונותנת להם חוקים מיוחדים - התורה פונה לכל יהודי ויהודי ואומרת לו: "גם אתה כהן! גם לך יש מעמד מיוחד שמחייב הנהגות ומצוות מיוחדים. אתה חלק מממלכת הכהנים, ועליך להתנהג בהתאם!"

לא לחכות לחומש במדבר

עתה אנו רואים את ספר ויקרא כולו באור חדש: כל מה שנאמר בספר "תורת כהנים" על הכהנים - הוא רמז לכולנו, ומלמד את כולנו כיצד הקב"ה רוצה שנתנהג. בן לעם ישראל לא צריך לשבת ולהמתין שנגיע לחומש במדבר שם עוסקים בדברים שנוגעים אליו. "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כֹּהֲנִים" - פירושו של דבר הוא שכל ספר ויקרא נוגע לכל חלקי העם! עלינו להשתמש בהלכות הכהונה כדוגמא ומשל, כשיעור על איך צריך כל אחד מישראל להתנהג. צריך לקחת את הדברים ברצינות, למרות שאיננו רגילים לחשוב כך. כי זו האמת.

אני רוצה שהדברים יחדרו אליכם פנימה, כי זוהי אמת יסודית וחשובה ביותר. אנחנו כוהני ה' בעולם. שאר האומות ממלאים את התפקיד שלהם - להיות "מְשִׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה". אומות שהתכלית שלהם היא העולם הזה. איננו באים אליהם בטענות על כך, זהו תפקידם. אנחנו צריכים שהם יתעסקו בענייני "האדמה", בבנייה, בפינוי אשפה ועוד. אבל אנו עצמנו, כהני ה', חיים את חיינו כמשרתי ה'. גם אצלנו יש נהגי משאיות ואינסטלטורים, אבל הכל נעשה בשרות הקב"ה, כמו כהנים העומדים ומשרתים את ה' בבית המקדש.

לא מליצות

וכדי שהדברים לא יישארו בגדר מליצות בעלמא, אלא יהוו מצב אמיתי וממשי, הקב"ה ציווה את כל ישראל במצוות הכהונה. כמו שהכהנים צוו לשמור על כבודם בקנאות, לא לשרוט ולא לקרוח ולא להשחית את זקנם, כך נאסרו כל אלה גם לישראל. כי אנחנו ממלאים בחיינו ובביתנו את אותו התפקיד שהכהן ממלא; לכהן יש תפקיד אחד והגדרה אחת - לשרת את ה', וכך גם אנו בני ממלכת הכהנים, אין לנו תכלית אחרת מלבד להיות עובדי ה'.

וכיון שכך, אומר לנו הקב"ה שבכל פעם שאנו שוחטים בהמה, אנו חייבים להסיר את החלב והדם. כי

להוסיף את המחשבה הזו, ואם אף אחד לא שומע אז לומר בפה, שאני חלק מממלכת הכהנים של ה' ולכן אני מכסה את ראשי. כי גם אם איננו משרתים את ה' בבית המקדש, אנו עובדים אותו באותה מידה בביתנו, במטבח, במשרד או ברחוב. אנו חלק מממלכת הכהנים, ובכל מקום שנהיה וכל מה שנעשה הרי אנו עומדים לפניו ומשרתים אותו. זה הפשט האמיתי ב"שְׁוִיתִי ה' לְנֶגְדִי תָמִיד", לא לדמיין את אותיות השם אלא לדמיין שעומדים לפניו בפועל ממש!

כשלומדים שהכהנים לבשו בגדים מיוחדים לכבוד ולתפארת, מבינים שהיהודי צריך להתלבש אחרת משאר העולם. אני לא אומר לכם מה צריך ללבוש, אם אתם משתייכים לקהילה שנוהגים בה ללבוש בגדים מסוימים - מה טוב. מאד כדאי ללבוש את הבגדים המקובלים בקהילות הקודש, ולו רק בשביל להזדהות עימם ולהכריז שאני חלק מהם. אבל לא זהו הנושא עכשיו. אני בא לומר עכשיו שהיהודי חייב להתלבש בצורה מכובדת, אסור לו ללבוש ג'ינס למשל. הוא צריך להיות "בכבוד ובתפארת", כיאה לעובד ה', לממלכת הכהנים.

הפרופסור ה"מכובד"

ואם תאמרו, מה העבירה הגדולה בלבישת ג'ינס? אענה לכם - העבירה היא חוסר הבנה מה תפקידנו בעולם! הלכתי ברחוב פעם ופתאום נתקלתי באיזה פרחח, לבוש בג'ינס ובכובע מוזר שכזה. פחדתי לרגע, ואז זיהיתי אותו: היה זה פרופסור שומר תו"מ מהקולג' הסמוך... אינני מאשים אותו, הוא מסתובב כל היום בין פרחחים אז הוא צריך להסוות את עצמו, כדי שיחשבו שהוא אחד מהם. אבל לא כך ה' רוצה שניראה! הוא רוצה שניראה אחרת מהם, כי אנחנו ממלכת הכהנים, עם קדוש ושונה.

התורה מצווה להתייחס לכהנים בצורה מיוחדת: "וְקָדְשָׁתָּו" (ויקרא כא ח). צריך להתייחס אליהם ביחס מיוחד של כבוד הנובע ממעמדם כמשרתי ה'. יושבים בסעודה והמלצר בא להגיש את האוכל, אסור לו לחלק את המנות בצורה אקראית לפי סדר הישיבה. הוא חייב להגיש לכהן לפני כולם: "כהן נוטל חלק בראש". לא רק בעלייה לתורה הכהן ראשון, אלא גם באכילה. "כִּי אֵת לֶחֶם אֱלֹקֶיךָ הוּא מִקְרִיב".

ואנו שומעים במילה "וְקָדְשָׁתָּו", הד למילים "קְדָשִׁים תִּהְיוּ" (שם יט ב). לא רק הכהן קדוש, אלא כל יהודי שומר תו"מ הוא קדוש, דהיינו מובדל ושונה, מחובר לבורא העולם.

אצל הכהנים כתוב "וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם", לפני העבודה הגדולה והקדושה בבית המקדש הם צריכים לטהר את עצמם. אבל מה זה קשור אלינו? הרי אנו לא בבית המקדש! אלא העניין הוא שאנו גם כן כהנים. גם אנחנו משרתי ה', זה העסק שלנו בעולם! קמים בבוקר ודבר ראשון נוטלים ידיים כמו כהן בבית המקדש! ומחדירים לעצמנו את הידיעה הזו, שקמתי בבוקר כדי לשרת את ה'. לא כדי ללכת לעבוד, ולא כדי ללכת ללמוד. אני קמתי עכשיו כדי לשרת את ה' כל היום כולו!

לפיכך, כשניטול ידיים בבוקר לא נעשה זאת ללא מחשבה. איזה בזבוז! אלא נחשוב, אולי אפילו נאמר בפה: "אני נוטל ידיים כי אני כהן. ה' מינה אותי להיות חלק מממלכת הכהנים והגוי הקדוש שלו". כל חיינו מוקדשים לעבודת ה', בין אם אנו עובדים במשרד או מכינים אוכל במטבח. מלבד התפילות והלימוד, עלינו לדעת שכל מה שאנו עושים בחיינו הוא עבודת ה'. אנחנו עובדים נאמנים, כהנים. ונטילת הידיים בבוקר צריכה להזכיר לנו את המעמד האמיתי שלנו. כל כך חבל שרוב האנשים מפסידים את ההזדמנות היקרה הזו, המעשה הראשון של היום שיכול לקבוע את היחס שלנו לכל מעשינו כל היום.

הכיפה והמגבעת

ואפשר להתקדם צעד נוסף בדרך זו. לפני כמה שבועות קראנו על בגדי הכהונה. הבגד שכתוב עליו בצורה המפורשת ביותר שנעשה לכבוד ולתפארת הוא המגבעת: "וּמִגְבְּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת" (שמות כח מ). המילה "מגבעת" באה מלשון "גבעה", כי הכהן נראה גבוה יותר בגלל המגבעת. המגבעת הוסיפה לו גובה, כדי לסמל את הרוממות והעליונות שלו כמשרת ה'. הכהנים חבשו את המגבעות לכבוד ולתפארת, כדי להראות קבל עם ועולם את החשיבות הגדולה של מעשיהם, ואת גאוותם על שזכו להיות משרתי ה'.

כידוע, בעבר לא כל כלל ישראל חבשו כובעים, אבל כולם ידעו שהכהן לובש מגבעת. והיתה להם איזו דקירה קטנה של קנאה כשרה בלב, ואנשים אמרו לעצמם: אם הכהנים חובשים מגבעת, למה שאני לא אחבוש ג'ינס? ולכן לאט לאט ממלכת הכהנים התחילו לכסות את ראשם, כי הם הבינו שכדאי לחקות את הכהנים בכל מה שאפשר.

הפשט האמיתי ב"שויתי"

א"כ, כשאנו מכסים את ראשנו כיום אנו הולכים בעקבותיהם של היהודים הקדמונים, שידעו שגם הם כהנים. גם אשה החובשת מטפחת או פאה יכולה

עובדים אותו במעשים האלה. האשה עומדת ליד הכיריים, בדיוק כמו שהכהן עמד על המזבח, והיא מניחה את החביתה על האש; וכמו שהכהן "מהפך בצניורא" כדי שהאברים יתאכלו כראוי, כך גם היא מהפכת בחביתה כדי שתטגן כראוי, וזו עבודת ה' באותה מידה! וכשהאשה חושבת את המחשבות האלה תוך כדי טיגון החביתות, היא מעלה את ביתה לדרגה גבוהה של מקום שמיועד לעבודת ה'.

יש אנשים שחושבים: "כן, כן, בודאי שאני עובד ה'". אבל זה לא הדבר היחיד שאני עושה בחיים, אני צריך גם לעבוד, ולטפל במשפחתי". והתשובה להם היא, שהמושג "מְמַלְכֶת כְּהֻנִּים" פירושו שכל מה שעושים בחיים עושים בתור כהני ה'. הרי הכהן בבית המקדש היה יכול להיות בעל מקצוע, ועדיין הוא היה מטפל בענייני משפחתו. אבל הוא עדיין כהן! ואת כל מה שהוא עושה הוא עושה בתור כהן. אתה יכול ללכת למשרד או חנות, לטפל בילדים ולרחוץ אותם, אבל כל זה אינו משנה את ההגדרה שלך במאום. אתה עובד ה', חלק מממלכת הכהנים, ועליך לזכור זאת תמיד. הקב"ה הוציא אותך ממצרים כדי שתהיה עבד שלו, ושום דבר לא יכול לשנות את האמת הפשוטה שזהו ייעודך בחיים. בן ישראל לעולם לא יוכל לשנות את תכליתו.

מסמרים קדושים

גם אם אתה אינסטלטור או נגר, ואתה עסוק במלאכתך כל היום - דע לך שחשוב מאד לשמור את המחשבות האלה כל היום בראש. בכל פעם שאתה דופק עוד מסמר - כמובן שצריך להתרכז ולדפוק אותו וכמו שצריך, אחרת יש כאן גזל - אבל אפשר להוסיף מחשבה: "אני עושה זאת כי זהו רצון ה'". ה' רוצה שאעבוד, שאביא פרנסה לאשתי שהוא רצה שאשא, שאביא אוכל לילדים שנתן לי". כמובן שאם יש לך חותן עשיר שמוכן לפרנס אותך, אז תוכל לשבת בכולל וללמוד תורה כל היום. אבל גם לאברך כולל צריך להזכיר לא להסיח דעת מה'.

לא משנה מה המקצוע שלכם, רופא שיניים, סנדלר או נער שליחיות. כל אלה הם פרטים שוליים, כי המקצוע האמיתי שלנו הוא להיות חלק מממלכת הכהנים. ושלא תחשבו שכל זה הוא מליצה נאה ודרשה נחמדה; הקב"ה מצפה מאיתנו לקחת את

היהודי קדוש

וכיון שמפורש בתורה שכל יהודי הוא קדוש, עלינו לזכור זאת בכל עסקינו עם אחינו היהודי. כשמדברים עם יהודי, צריך להיזהר במה שאומרים. כמובן, גם כשמדברים עם גוי צריך להיזהר, אבל יש הבדל עצום ביניהם. אי אפשר להטיח סתם מילים באדם קדוש בלי חשבון. חכמים היזהרו בדבריכם! דעו עם מי אתם מדברים. הייתם מדברים כך לכהן בבית המקדש, לבוש בבגדי הכהונה?! צריך לכבד את הכהנים, וצריך לכבד את בני ממלכת הכהנים! כמו שלכהן מתייחסים ביחס מיוחד של כבוד, כך צריך להתייחס גם לכל יהודי ויהודי.

לפגוש קדושה ברחוב

צריך להתחיל להתרגל לאמיתות האלה. כשהולכים ברחוב ומולך מגיע יהודי, נאמר לעצמנו בשקט: הנה הולך איש קדוש, מה"גוי קדוש" של ה'. זה מה שצריך לחשוב כשנתקלים ביהודי ברחוב! חשוב להכניס את זה היטב לראש; וזה לא יקרה, אם לא נרגיל את עצמנו במחשבות כאלו. "האיש הזה הוא קדוש, מממלכת הכהנים".

אבל לא רק לזולתנו צריך להתייחס כקדושים, אלא גם לעצמנו. כמו שהכהנים מצווים להיזהר בקדושתם, והם צריכים להזכיר לעצמם כל העת מי הם, כך גם אנו צריכים כל הזמן להזכיר לעצמנו: "אני משתייך לגוי הקדוש; אני מיועד לעבודת ה'".

וכיון שאנו עומדים תמיד במחיצתו של הקב"ה, נרגיל את עצמנו לאט לאט לעשות את מעשינו היום-יומיים לשם שמים. אט אט נתחיל לחשוב על הקב"ה. כשאשה מגישה ארוחה לבעלה ולילדיה, היא חושבת: "בודאי שאני מגישה אוכל למשפחה שלי, הרי כל אשה נאמנה עושה כך". אבל זה לא מספיק. היא צריכה לזכור גם כשהיא עושה מעשים "רגילים" כאלה, שהיא עושה אותם בגלל שהיא חלק מן ה"מְמַלְכֶת כְּהֻנִּים" של הקב"ה.

להפוך חביתות

זה מה שה' רוצה מאיתנו, שנהיה יותר ויותר קדושים, יותר ויותר קשורים אליו ומיועדים אליו במחשבותינו. ולכן עלינו להשתדל לעשות דברים כמה שאפשר לשם שמיים, דהיינו בהכרה שאנו

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

פרושים וביאורים על סדר התפילה**מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל**

ועל כולם - על כל אחד מחסדיך שהם מרובים למעלה מכח אדם לספור.

יתברך ויתרומם שמך מלכנו - כי מוטל עלינו להודות על כולם, דהיינו על כל אחת ואחת מהטובות; ועל כל אחת יש להודות בשני אופנים:

(א) בברכה [מלשון ברך וכריעה] דהיינו הכנעת המקבל אל המטיב.

(ב) ברוממות ה' דהיינו להעמיק עיון בגדולת חכמתו יכלתו וחסדו.

כל מה שנודה אינו אלא לשמך דהיינו רק מה שמשיגים אנו בשכלנו, אבל עלינו לדעת כי אמיתתך למעלה מכל ברכה ורוממות. **מלכנו**, אשר גבורתך וחכמתך מכוונים לעמך ישראל, "מלך ישראל" (ישעיה מד, ו).

תמיד לעולם ועד - עסק זה של הודאה צריך להיות תמיד, דהיינו כל היום, בלי היסח הדעת, וכך לעשות כל ימי חיינו, ובכל הדורות. **לעולם ועד**, וזה משתי סיבות:

(א) מצד הטובה שאנו מקבלים, שהרי היא טובה נצחית, כי לעולם חסדו, וכל מה שהוא יתברך מטיב עמנו בפרט היותר קטן אין כוונתו אלא שעל ידי זה נקנה איזו שלימות שתתקיים לנצח.

(ב) מצד המטיב, כי שבחו כל כך גדול שלא יספיקו כל ימי עולם לפרטו.

ולא אמר נברך ונרומם אלא **יתברך ויתרומם**, כי אמיתת הרגשתינו תתברר רק כשאנו משתדלים ומסייעים שגם הדורות הבאים ימשיכו בעבודה זו, והיינו בהחזקת מוסדות התורה.

וכל החיים יודוך סלה - כי בעבור זה ניתנו החיים, זה עיקר תפקיד החיים, וכל אחד ואחד מבני אדם מחוייב להשתמש בכל ימיו ורגעיו להודאה.

וכל החיים - כולל גם כל היצורים [כמו שנאמר בנשמת, שכן חובת כל היצורים ולא אמר חובת היהודים], כי ההודאה תכלית החיים. זוהי כוונת הפסוק (תהלים קטו, יז) "ולא המתים יהללו י-ה", דמאי קא משמע לן, אלא הכוונה דהחיים חייבים להשתמש בחיים להלל י-ה. ומציאות כל הנבראים היא לתכלית זו, כמו שכלל ישראל כאומה נבראה במיוחד לתכלית זו, כמו שנאמר (ישעיה מג, כא) עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו, כן כל היצורים נבראים לתכלית זה.

הרמזים שהשאיר לנו בספר ויקרא ולהכניסם אל תוך חיינו, ולהרחיבם מדעתנו לעוד כיוונים.

עלינו להכניס את הקב"ה לכל מעשינו במשך היום. אין כוונתי שאם לא עושים זאת אז עדיף לא לעשות אותם כלל; אנו בני אדם, וכל שנדרש מאיתנו הוא לעשות את מה שביכולתנו לעשות. עלינו לנסות כל יכולתנו להיות כהני ה', ולהכניס כוונות לשם ה' במעשינו, ואם אפשר אז גם להוציא את המחשבה בפה. וכך נתקדש יותר ויותר, ונתקרב למילוי תפקידנו בעולם כמשרתי ה'.

כשנותנים למחשבה הזו להיכנס לראש, ומתלמדים בה במשך זמן, אזי היא מתחילה לקחת חלק מעצמה בכל מעשינו. ואחרי תקופה תגלו שחלק ממחשבתכם בכל מה שאתם עושים הוא לשם שמיים. מתחילים עם מחשבות על כך שאנו גוי קדוש וממלכת כהנים, למרות שבתחילה זה לא מורגש אצלך כדבר אמיתי; אבל במשך הזמן הדברים חודרים אל הלב ונהים אמיתיים יותר ויותר, לא פחות משאר הכוונות שהאדם מכוון בעשותו את מעשיו.

הפרי המתוק של פרשת צו

הרעיון הנשגב הזה, שאנו ממלכת כהנים לה' ועלינו לחיות את חיינו בדומה לכהנים, צריך להיות כגרעין שנזרע בשכלנו, רעיון שעלינו להשקות ולשמור עליו כל הזמן. וככל שנשקיע יותר זמן ומאמץ בעבודה זו, כך הזרע של "ממלכת כהנים" יגדל ויעשה פירות מתוקים. ככל שנשקה את הזרע הזה ע"י מחשבות מן הסוג שתיארנו כאן היום, כך נפנים יותר שה' רואה את כל מעשינו שאנו עושים כמו עבודת הכהנים בבית המקדש.

ועם השנים, הרעיון גדל ועוד בדעתנו, והופך להיות חלק מאישיותנו, עד שיום אחד נגלה שהוא תופס מקום גדול מאד בין כוונותינו. ואז מתחילים לחיות באמת כמו אחד מממלכת הכהנים. וכמו שכתוב בבחירת הלויים "והיו לי", והכוונה שאין לזה הפסק לא בעולם הזה ולא בעולם הבא כדברי המדרש, כך גם בחירת ה' בכל ישראל, "ואתם תהיו לי" - אין לה הפסק לעולם, זו בחירה והפרשה נצחית שעלינו לשאוף לקיים. ובעולם הזה ובעולם הבא נזכה תמיד להיות בחירי ה' ומשרתיו.

שבת שלום ומבורך!

ויהללו את שמך באמת - ויקראו בהתפעלות [הלל]

סיפור מעשיך [שמך היינו מעשיך], ורק הלול זה הוא באמת, כי כאשר מהללים שום דבר בעולם לבד ה' אינו באמת, כי טובת המטיבים אינה אלא טובת ה' המגיעים. אמנם כדי שיהיה באמת, יש עבודה, כי קודם כל צריך להכיר כל הטובות הכלליות שנהנה מהם יחד עם שאר הבריות, ועוד צריך להכיר הטובות הפרטיות שהוא נהנה מהן במיוחד. בנוסף צריך להתבונן ולהכיר כי גם מה שלא נראה כטוב אינו אלא טוב. כל זה הוא בנוסף למה שפתחנו, כי אין מטיב בעולם אלא ה'. וכשמכיר כל זאת אז הוא מהלל באמת.

ברוך אתה ה' הטוב שמך - שמועת מעשיך מעידה

בשלימות הטוב בלי שום פגם, כי כל עניני העולם לחסד, ולהטיב לבריותיו, ורק שמך הוא הטוב האמיתי, וכל הטוב שבעולם אינו אלא מטובך.

ולך נאה להודות - רק לך לבד ראוי להודות. החתימה

היא מעין הפתיחה שפתח מודים אנחנו לך שאתה הוא, רק לך לבד יש להודות, ורק לך יש לקוות כי אתה לבד מקור כל הטובות.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים**שאלה:****מהי עבודתנו כעת, כשפורים הסתיים?****תשובה:**

אהה, זוהי שאלה עתיקת יומין: מה יישאר לנו אחרי פורים? אילו חבילות אנחנו לוקחים אתנו? כאן בבית מדרשנו, שרנו: "א גאנץ יאר פרייליך" ["שמח כל השנה"], והוספנו במילים "א גנץ יאר פורים" ["פורים כל השנה"].

כי האיש החכם מנצל את הפורים שלו, ונותן את דעתו על כל הלקחים שלמדים אותנו ימי הפורים, וכך יום הפורים הופך את כל השנה שלו ל"פרייליך". כל השנה שלו הופכת לפורים. לא רק ששמח כל השנה, אלא כל חיך הופכים ל"פורים'דיק".

אחד הדברים המשמחים ביותר היא ההכרה שהקב"ה אוהב את עמו ישראל. זהו היסוד השני של התורה כולה. היסוד הראשון הוא "בראשית רק אלוקים הימים והארץ" - שה' ברא את העולם. הוא אמר ויהי, הוא ציווה ויעמוד - העולם כולו אינו אלא דבר ה'! זהו היסוד הראשון של התורה. והיסוד שני, הסמוך ונראה לראשון, הוא "אוהב עמו ישראל". התורה כולה, כל התנ"ך מדבר רק על עם ישראל. וכאשר אדם מבין שהקב"ה חושב עליו, הוא מתמלא באושר גדול.

הוא אינו חושב רק על עם ישראל באופן כללי, אלא הוא חושב עליך! אתה רואה את היהודי הזה שיושב כאן? הקב"ה חושב עליו. הוא אומר, "זה הבן שלי!" הקדוש ברוך הוא אוהב אותנו יותר ממה שהורים אוהבים את ילדיהם. האהבה שיש לאמא לילדיה היא כאין וכאפס לעומת אהבתו העזה של הקב"ה כלפינו.

ידיעה זו היא האושר שלנו בחיים, שמחה שאין דומה לה. זוהי השמחה האמיתית, ושמחה זו נשארת כל השנה. זהו הלקח עליו אנחנו חוזרים שוב ושוב במשך כל יום הפורים, ואת זה אנחנו אמורים לקחת עמנו לכל השנה כולה.

הבה ונחשוב על כך למשך דקה אחת, לפני שאנחנו נפרדים מפורים. הקב"ה מסתכל עלינו עכשיו, וחושב, "אה, איזה נחת יש לי מכם, בני. אני אוהב את ילדי היקרים".

(מהרגעים האחרונים של מסיבת הפורים של הרב זצ"ל, שנת תשנ"ז)